

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DE VITA || ET MORIBVS IGNA-||TII LOIOLAE,|| QVI
SOCIETATEM IESV || fundauit, Libri III.|| Auctore Ioanne
Petro Maffeio, pres-||bytero Societatis eiusdem.|| Ex
auctoritate superiorum.||**

Maffei, Giovanni Pietro

Köln, 1585

VD16 M 110

Liber Primvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68259)

62
31
tis
53
93
ni
13
25

DE IGNA^I
TII LOIOLAE VITA
ET MORIBVS.

LIBER PRIMVS.

8.
93

Ortus eius, & educatio. Cap. I.

IN ea Hispaniæ regi-
one, quæ ad Pyre-
næum pertinet, ac
vulgi sermone Gui-
puzcoa nomina-
tur, in primis clara
est Loiolarū fami-
lia. Eius familię prin-
ceps Bertramus, Ognis & Loiolæ do-
minus, quæ loca sunt in finibus vrbis
Aspeithiæ, in matrimoniū ducta Ma-
rina Sone, æquè clari generis fœmina,
quinque suscepit ex ea filias, filios o-
cto: quorum minimus natus fuit Igna-
tius is, quem Societas IESV parētem
agnoscit; cuius de vita & moribus, quę
nobis fuerint comperta, in vnius Dei
gratiam gloriamque litteris mandare

A decre-

decreuimus. Hisce ergo parentibus natus Ignatius est anno post Virginis partum M. CDXCI. regnantibus in Hispania Ferdinando & Elisabetha, cognomento Catholicis. Ac de prima ipsius pueritia id vnum constat, haud ita seueram disciplinam educatum à suis fuisse; atque ab ipsis incunabulis, vt in opulenta domo, profanos admodum haussisse spiritus: deinde litteris vixdum à limine salutatis, cum esset eximia & animi & corporis indole, continuo in Ferdinandi regiam à patre missum, veteri Hispaniæ more, quo in regno principum liberi ea fere conditione ac iure nascuntur, vt maximus aetate dumtaxat in patrimonio, imperioque succedat; reliqui, siue ad acuendam gentis industriam, siue ad familiæ splendorem in vno capite retinendum, portiuicula quadam hereditatis aspersi, quæ tenuem in victum cultumque sit satis, vel studijs doctrinæ, militiæve dant operam, vel aulæ, regumque præsidio ad opes, gloriamque nituntur. Hic ille cum in ephebis honorarijs Regi aliquandiu ministrasset, aulicis imbutus moribus
ad

ad Antonium Manricum sese contulit Naiarenſium ducem, ex ijs, quos in Hispania magnates appellant; quo cū Loioleia genti neceſſitudo vetus intercedebat. Atque apud hunc domi forisque in honore habitus, rei militaris tyrocinia poſuit: & quod ijs ferme uſu venit, qui nōdum caeleſtes delicias deguſtarunt, id ipſum Ignatio contigit, ut ardenti laudis humanæ ſtudio, & cōmunis cōſuetudinis impetu abreptus, cum eſſet in corporis ornatu elegantiffimus, equorumque & armorum uſu præcelleret; quod ſibi datum fuerat temporis ad negotiationem ſalutis æternæ, id ille miſerabiliter, ut plerique mortalium, partim in factionum rixarumque periculis, partim in amatoria vaſania, & cætera ſæculi vanitate conſumeret. Verumtamen inter cuiusmodi vitia, & cæcos errores, præclara quedam emicabant bonæ ac religioſæ mētis indicia. Primum enim in tanta licentia militari, tamque corruptis hominum moribus, quamuis animo conſternatus eſſet interdum, & multis vndique cinctus anguſtijs; nulla tamen i-

4 I G N A T I I V I T A E

pius atrocior vnquam audita vox est, quales multæ à nefarijs hominibus in Deum, ac Dei prouidentiam vulgo iactantur. Nec solum ab omni verborū impietate semper abhorruit, sed etiam sacra omnia, sacrorumque antistites naturæ perpetuo instinctu admodum religiose reueritus est. Erat præterea intactus ab auaritiæ sordibus, & à lucrī cupiditate vehementer alienus; quod cum aliàs, tum vero in expugnatione vr̄bis Naiaræ, quæ in Cantabriæ finibus est, perspici potuit: quam cum ob defectionis crimen dux militi diripiendam dedisset; Ignatius, quamuis ad ipsū victoriæ pars non exigua pertineret, tamen nec præsentis prædæ dulcedine, nec cæterorum exemplo adduci potuit, vt sese alienæ rei contactu pollueret; non Christiano solum, sed etiã ingenuo homine id indignum existimans. Quæ ipsius altitudo animi in priuatis quoque dissidijs ac simultatibus eminebat; vt si quando ex certamine dignitatis (vt fit) ad manus pugnamque venisset, si locus reconciliationi daretur, illico vnà cum armis odium
om-

omne deponeret, & cum inimicis in gratiam planè bona rediret fide. Neq; verò eidem in magnis arduisque negotijs vel capeſſendis alacritas, vel gerendis conſilium & cautio deerat. quocirca inter quosdam Cantabriæ populos graui orta ſeditione, legatus ad eos à duce Naiaræ, breui controuerſias omnes magno partis vtriuſque conſenſu & approbatione diremit: ac licèt iuuenis admodum eſſet ætate, in agendo tamen, tractandiſque hominum ingenijs iam tum ſenilis quædam in eo maturitas apparebat; prorſus, vt negotiũ nullum ferme ſuſceperit, quod nõ ad optatum exitum ſua lenitate ac virtute perduxerit. quamquam ob imperitiam rerum diuinarum hæc tam egregia animi bona, & quaſi talenta non optimè collocabat interdum: ad hominum videlicet gratiam, ac ſui ipſius incrementa ijs artibus vtens, quas ad vnius Dei honorem & gloriam omnino referri oportuerat.

Conuerſio eius ad Chriſtum.

Cap. II.

HVNC maximè in modum adoleſ-

A 3 cen-

centia , atque ipso ætatis flore consumpto, cum annum ageret iam nonū circiter & vigesimum , à miserabili errore, certoque æternæ vitæ periculo in rectum salutis iter summo Dei beneficio reuocatus est. Tota autem eius conuersionis ratio fuit eiusmodi. Ardebat eo tempore Hispania intestini belli tumultibus ; quam nactus occasionem Franciscus Galliaæ Rex , Nauarra Vascorum, quæ Guipuzcoam attingit, Hærico Alibreto cognato suo recuperanda , cuius pater ex eo regno Ferdinandi Catholici armis olim exactus fuerat ; Andream Foxium, cognomento Asparotum, cum exercitu iussit in eas regiones impetum facere. qui celeritate vsus , cum aliquot loca improviso aduentu cepisset; cumq; nobilitas Henrici cupida ad Gallum sese quotidie adiungeret; Naiara dux, qui Nauarra summo cum imperio præerat, eius rei fama commotus, in vltiorem Hispaniam ad auxilia contrahenda profectus est, Ignatio, paucisque præterea Pompelone custodia causa relictis. Ac cæteri quidem appropinquante Gallorum exercitu,

citu, magnitudine pedestriū & eque-
 strium copiarum exterriti, & simul
 diffisi oppidanorum animis, tempori
 cedere, & urbem relinquere omnino
 decreuerant: Ignatius verò multis ver-
 bis homines ab eo consilio reuocare
 conatus, vbi se nihil proficere hor-
 tando perspexit, ardentibus oculis
 detestatus ignauiam perfidiamque,
 spectantibus omnibus in arcem solus
 introijt, paratus illam cum aliquot
 in eo præsidio relictis omni ope tue-
 ri. quo virtutis exemplo permotus
 alius quidam Ignatij in studio bellicæ
 laudis æmulus, eandem aleam subjicit:
 reliquis vero salus, quàm aut fides aut
 gloria fuit antiquior. Ventum deinde
 in consilium est à custodibus de sum-
 ma rei: cumq; in tanta propugnatorū
 paucitate cōtra tantas hostium copias
 negarēt pleriq; locū obtineri possediu-
 tius, ac seniorū præsertim sententiæ ad
 profectiōē inclinarent; Ignatius, quo
 erat animi & corporis robore, q̄ acer-
 rime sese rursus opposuit, remq; disie-
 cit. Interea Galli, resistente nemine, p-
 pius ad urbē accedunt, & magna ciuiū

8 I G N A T I I V I T A E

voluntate admissi, castris ad arcem po-
fitis, praefectum praesidij ad colloquiū
euocant. Ille accepta fide, cum tribus
dūtaxat egreditur, in quibus erat Igna-
tius; qui cum ab hostibus proponi con-
ditiones iniquiores vidisset, exarsit ni-
mium, easque conditiones tam acri-
ac vehementi oratione commilitoni-
bus dissuasit, vt ad extrema omnia per-
petiēda potius, quā arcem deserē-
dam cunctos accenderit. Nec mora:
Galli omisso colloquio acrius instare,
tormentis mœnia quaterere atq; dirue-
re; vndique ascensum tentare. Hispani
contra, Ignatij praesertim exemplo at-
que adhortationibus incitati, fortiter
se defendere, subeuētem hostem gla-
dijs, telis, contis arcere; quoad Ignatio
ante alios dimicanti, globi vi excussus
ē muro lapis, laeuam haud ita graui-
ter laesit tibiam; globus vero ipse quam-
quam impetu refracto subsiliens, dex-
tram adeo labefactauit atque confre-
git, vt ē vestigio semianimis alienata
mente corruerit. Tum vero debilitati
animis cæteri, & deditio facta. Ignatiū
porrò stratum, vel ad colligēdam cle-
mentiae

mentiaē famam, vel etiam virtutem in
hoste admirati Galli benignè suscipi-
unt, & in urbem ex arce translatum, in
pristino hospitio collocant, medicisq;
adhibitis, & rebus omnibus necessarijs
diligenter curant. Huic Gallorum be-
nignitati, pro sua animi magnitudine
egregiè respondit Ignatius. quippe tan-
tum aberat, vt eos odisset, à quibus in
illam calamitatē, viteq;ue discrimen
erat adductus, vt cum in lecto decum-
beret, singulos blandè comiterque cō-
pellans, omnia fere sua in eos, amoris
causa diuiserit; atque hunc clypeo, illū
pugione, alium thorace donarit. In-
teriectis deinde aliquot diebus, cū gra-
uius laboraret, quàm vt breui tempo-
re sanari posse videretur; ad ceterā hu-
manitatem illud etiam additum à Gal-
lis, vt Ignatium lectica Loiolam vsq;
(neque enim longè aberat) deportan-
dum curarent: qui peramanter à suis
acceptus, cum ingrauescente indies
morbo periculosius ægrotaret, accer-
siti confestim vndiq;ue medici, crure
inspecto, seuerè pronuntiant, ossa illa,
siue id prioris chirurgi vitio, siue itine-

ris agitatione contigerit, nequaquam esse benè locata: neq; verò, nisi ea coagmentatione denuo resoluta, frustisq; suo loco repositis, posse vlllo modo fieri vt coalescant. Qua tã acerba denuntiatiõe Ignatius minime exterritus, nõ modò statim æquo animo sese paratũ ostēdit ad omnia subeunda, sed etiam inter ipsam curationem, quamuis esset asperrima, nullum aliud indicium dedit doloris, nisi vt coactos in pugnum digitos valde constringeret. Ex eo die morbus maiorem in modum est auctus; cumq; iam Ignatius omnes fere cibos haustusq; stomacho fastidiente respueret, aliaq; in eo cernerentur letalia signa, suorum admonitu, sacris, quæ ad expiandum animũ pertinent, ritè procuratis, ipso B. Petri Apostoli peruigilio, cunctis mœretibus, eò deductus est, vt medici prorsus actum affirmarent, nisi ante mediam eam noctem vis morbi remitteret. Venerabatur iam dudum Ignatius præcipuo quodam cultu principem Apostolorum: quin etiam eius laudes militariter olim carmine Hispanico celebra

bra

brauerat: cuius profecto pietatis fructū
non exiguum tulit. siquidem illa ipsa
decretoria nocte per quietem videre
sibi visus est eundem Apostolum, op-
tatum sibi valetudinem diuinitus affe-
rentem. nec sanè in irritum ea visio re-
cidit: quippe continuo leuari dolori-
bus, ciboque refici est coeptus. Iamque
Dei beneficio periculum mortis eua-
serat, magnaque suorum gratulatione
melius habebat in dies: cum repente
animaduertit os quoddam genu sub i-
pso foedius prominere: quod quoni-
am praeter caetera incommoda impe-
dimento etiam sibi videbat fore, quo-
minus graphicè quàm soleret ac vel-
let, ocreatus incederet; ut erat idem &
patientiae militari, & urbanae mūditi-
& elegantiae apprime deditus, percon-
tatus est medicos, possēt ne vlllo pacto
deformitas tolli, qui cum respōdissent
posse utiq; sed dolore omnium, quos
ad eam diem sensisset, maximo & a-
cerbissimo; propterea quòd in eam
sedem fragmenta iam firmiter coalu-
erant: non dubitauit Ignatius ingenti
omnium vel admiratione, vel metu,
co cin-

concinnum ac decorum corporis habitum anteferre manifesto vitæ discrimini, secarique de sententia medicorum os iussit, clariore etiam, quàm antea, fortitudinis ac patientiæ documento: quandoquidem in ea carnificina (quæ quo lentior, eò fuit horribilior) non modò ligari tenerive se non est passus, verum etiam ijs qui aderant, pavore propemodum ex sanguibus, ab omni prorsus querimonia gemituque ipse continuit. Post hæc doloribus magna iam ex parte mitigatis, nõdum tamen gressu recuperato, nec pedibus ad insistendum idoneis, intereà dum iacentis corpus terrestres medici perficere conantur, eiusdem animi vulnera curare medicus cœlestis aggreditur. Cùm enim affixus lectulo Ignatius fallendi temporis causa prophanum quæpiam librum poposcisset ex ijs, quos antea per otium lectitare cõsueverat; diuino planè consilio factum est, nullus vt eo tempore domi liber esset eiusmodi: at verò longè meliores alij duo reperti sunt, Hispanico sermone conscripti; quorū alterius, Vita Christi.

sti, alterius (quo selecta virtutum exē-
 pla continebantur) Sanctorum flores,
 erat inscriptio. Ea videlicet lectio salu-
 tis initium attulit homini. Dum enim
 oblatos sibi libros, varijs locis quasi a-
 liud agens delibat, sensim capi coeptus
 est pulchritudine eorum, quæ scripta
 reperiēbat; atque adeò inter ipsam le-
 ctionem vbi quidpiam insigne cogno-
 nerat, subsistere, secum ipse deliberans:
 Quid si præclarum hoc sancti Domi-
 nici facinus, quid si hoc sancti Franci-
 sci Deo fretus aggrediar? Neque verò,
 cum hæc & alia sibi multa propone-
 ret, res occurrebat vlla tam ardua, tãq;
 difficilis, quàm non perficere sese pos-
 se generosa quadam alacritate confi-
 deret. Quæ cum apud se diutius agita-
 set, emergebant rursus rerum inanium
 voluntates, & sæcularia desideria, quo-
 rum sese nonnullis adeo manciparat,
 vt dum eorum vel adipiscendi ratio-
 nem exquirat, vel potiundi spem ani-
 mo concipit, plures interim horas per
 imprudentiã in ea cogitatione defixus
 hæreret. Iamque priora illa propemo-
 dum exciderant, accensosque nuper
 igni-

igniculos pietatis, voluptatum illecebræ, & pernicioſa rerum fluxarum blâdimêta reſtinxerant; cùm periclitanti ſeruulo diuina bonitas opem celeriter afferebat, ex eorum videlicet recordatione quæ legerat, meliorem ei mentem, & conſilia ſaniora ſubmittens. atque in hac item commentatione tam diu morabatur, donec interuentu cuiuſpiam, alio mentem animumque cõuerteret. Hac ille viciffitudine, & quaſi conſictu dies aliquot mirum in modum exagitatus, cum in eius pectore voluptas & virtus pœne ex æquo certarent; contrarias in partes magna ſua perturbatione diſtrahebatur, incertus animi, hancine viam, an illam, cum primum poſſet, inſiſteret. Verumtamẽ inter alternas fluctuantis animi propẽſiones illud intererat, quòd blandis illis rerum fluxarum imaginibus, quam diu præſentes obuertiabantur, tam diu titillabatur Ignatij mens: abeuntibus verò, ſuccedebat illico amarus quidã torpor, & ægritudo, & ſibimet diſplacentis animi tædium. At contrà, præclari illi ad Chriſtianam laudem impetus,

tus, cogitationesque de adæquanda vigilantia & sobrietate Sanctorum, de votiuis peregrinationib⁹, de victu cultuque in primis horrido & aspero; nō modo cum aderant, animum insolita quadam iucunditate mulcebant, sed in recessū quoq; tristitia subeunte nulla, securum hilaremque præstabāt. Sed enim tantum hoc ille discrimen, sæculi tenebris occæcatus adhuc, hebesq; ad subtiliora hominis interni iudicia, quasi ignotum quidpiam præteribat, quoad clariore demum oborta sibi luce, mentis aciem accuratius in eam varietatem cœpit intendere; ac denique non sine admiratione quadã animaduertit, ab illis cogitationibus, vt erant inanes ipsæ, sic se ieiunum & aridum; ab his autem velut à pabulo salutari, latum vegetumque discedere: liquidoque perspexit, fucata et insidiosa voluptas quantū à vero & solido gaudio ac suauitate distaret. Atque hanc primam de intimis animi sensibus motibusq; ratiocinationem habuisse fertur Ignatius: ad quam vbi maior deinde rerum diuinarum vsus accessit,
tan-

tantam in spirituum discretionem (que consummata sapientiae virtus est) solertiam atque peritiam est consecutus, ut egregia etiam illius generis praecpta in eo libro, qui Exercitiorum appellatur, posteritati reliquerit. His ergo obseruationibus, & assiduus librorum monitis è lethali animae veterno excitatus, antea actae vitae peccata, & infinita in se Dei clementiam aliquando coepit agnoscere; nec solum de mutandis in posterum moribus, verum etiam de expiandis omni ratione delictis, placandoque numine, serio cogitare. Atque in hanc deliberationem ingressus, denuo sese ad Christi domini, Sanctorumque sectanda vestigia occulto quodam instinctu acriter sentiebat impelli, & eorum praecipue, qui in se ipsi quam maximè duri ac seueri exstitissent. artium quippe spiritualium, & Christianae Philosophiae rudis & ignarus adhuc, omnem ferè sanctitatis & officij perfectionem in asperitate vitae, & in voluntaria corporis afflictatione statuerat. quocirca iam tum agitabat animo, simul atque per valetudinem liceret, nudis

dis pedibus Hierosolymam petere, ac frequenti verberatione, longoque ieiunio tantas peccatorum poenas vltro suscipere, quantas videlicet ab excelsio magnoque animo, salutare odium sui & ardens diuinæ gratiæ promerendæ studium exigebat. Iamque rectis euntibus sensibus, & optima quæque expetentem, longè vehementius incitauit diuina visio. Etenim nocte quadam vigilantibus, augustissima specie, ac beatissimo lumine fulgens M A R I A virgo, vna cum paruulo I E S V, non modo sese palam ostendit, verum etiam incredibili benignitate spectandam aliquamdiu præbuit: quo viso mirificè recreatus Ignatius, tantum repente odium fastidiumque concepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præsertim quæ cum inhonesta voluptate coniuncta sunt, vt omnes rerum illarum, quamuis diuturno vsu ac vetustate corroboratas imagines, ex hominis memoriâ confestim aspectus ille deterferit. Accessit ad hæc illud quoque; nõ leue Dei beneficium, quod ei in omnem deinde vitam proprium

B

ac

ac stabile mansit: vt quotiescumq; sublatis in cœlum oculis astra suspiceret (quod sanè sæpè faciebat, ac diu) mortalia cuncta illi repente sordescerent; & miro quodam æternę patrię desiderio raperetur.

Ad Mõtem Serratum religionis causa proficiscitur. Cap. III.

INterea simul & animo & corpore cõualescens, è lectulo surgere, & intra cubiculi fines paulatim crurã explicare, atque ingredi cœperat; nihilq; longius ei videbatur, quàm vt de cognatione sua, & de domo patris exire, & præteritæ vitę peccata quàm acerrime vindicare sibi liceret. Sed quia nondum erat ad iter faciendum idoneus, constituit interim præclarissimas quasque Christi Domini, Sanctorumque res gestas memorię causa describere: atque ad id ipsum exquisiti cuiusdam nitore & elegantię codice comparato, quę de virtutum exemplis præcipuè admirabatur, in eum codicem vario picturæ genere quàm cõpositissimis & quã clarissimis litteris ordine referebat.

At.

Atq; huic operi dū insistit ardentius, quamquā sua de instituendo nouo genere vitæ consilia mortalium nulli aperuerat; hæc tamen tantā scribendi ac legēdi assiduitas, cōtemptus corporis, frugalitatis amor & parsimonix, sermo quotidianus non ad vrbānitatem, vel ad ambitionē, vt antea, sed ad modestiam, pietatemque compositus; hæc igitur, & alia non obscura immutati animi indicia, celeriter illum domesticis prodiderūt. In ijs Martinus Garzia frater natu maximus, qui demortuam iam pridem Bertramo in dominatu, rei que familiaris administratione successerat, suspicatus id quod erat, Ignatium vel morbi vexatione, vel eorum que legerat admonitione compunctū, ac pertasum vitæ prioris, nouum aliquid ac magnum moliri, atque etiam fortasse nuntium rebus humanis velle remittere; commotus animo vehementer, hominem seuocat, variisque interrogationibus blandè pertentans, ad extremum per communes parentes, perque fortunas oēs obtestatur & obsecrat, videat etiā atq; etiam quid agat,

B 2 quo

quo progrediatur, neu quid noui consilij capiat, quod vel ipsi munitum & exploratum ad gloriam & opes iter impediatur, vel sempiternam Loioleia familiae dedecoris notam inurat. Ad quae Ignatius breuiter, quo se quam primum à fratre expediret, satis memorere sese respōdit officij: & simul, quoniam de recuperata propemodum eius valetudine ad Naiarā ducem nuntij venerant, in oppido finitimo, cui Nauarreto nomen est, eo tempore commorantem; veniam à fratre petijt ducis pro amicitia reuifendi; ac per eam causam, duobus duntaxat assumptis famulis, eques in viam se dedit, ac breui Nauarretum peruenit incolumis. Ibi duce amicisque ita salutatis, vt arcana consiliorum suorum quam accuratissimè tegeret, simul etiam certa pecuniae summa in vsus pios infumta, Barcinonem petere, vt Hierosolymas inde contenderet, famulosque dimittere statuit, quo liberius remotis arbitris in suum saeuire corpus, & debita vitae licētius actę supplicia à semetipso posset exigere. Solus ergo per summam
dis.

disimulationem Nauarreto profectus, primum omnium religionis causa celeberrimam beatæ Virginis ædem adire decreuit, quæ in Mōte Serrato à monachis Benedictinis incolitur, estque Barcinonem è Nauarra petentibus minime deuia. Deinde reputans apud animum suum partim voluptates, quibus antea indulserat, partim etiam periculosum & graue bellum, quod sibi rursus à carnis illecebris, atque ab inferioris animæ viribus imminabat; omni ratione se contra domestici hostis insidias muniendum est arbitratus. Ergo nõ solum institutam, ex quo die Loiola discesserat, cõsuetudinem obfirmato retinuit animo, vt singulis noctibus pœnæ nomine se acerrime verberaret, sed etiam ratus nullum continentia præsidium posse firmiter inueniri, quàm Dei matris, eiusdemq; Virginis perpetuæ patrociniũ, recenti præsertim illius in se clementia ac benignitate inuitatus; in eius maximè clientelam fidemque confugit, ac studio virtutis incensus, illico fecit, vt eidem Virgini sacratissimæ sese irreuocabili

voto castitatis obstringeret. Quòd religiosi animi obsequium & sacrificium pro sua infinita bonitate ratum & gratum Deus ipse videtur habuisse: quandoquidem beatissima Virgine deprecante videlicet, ex eo tempore ad extremum vsque diem Ignatius planè omni sensu libidinis caruit. Cæterum quo facilius omnes intelligant, quàm sit periculosum & anceps, in Christianæ philosophiæ curriculo sine rectore ac magistro versari; non omittā hoc loco quod ambulanti in feruore spiritus per eos ipsos dies Ignatio contigit. Erāt eo tempore in Hispaniæ finibus, Maurorum multæ reliquiæ: quos nefariæ superstitioni Mahometis addictos, Ferdinandus Catholicus haud ita pridem è suo pepulerat regno. Ex ea igitur fece quidam insidens mulo, Ignatium fortè affecutus, comitem sese illi adiunxit; ac nonnulla primùm (vt fit) de itinere sciscitantur, varijs deinde sermonibus eò deuentum est, vt de singulari MARIAE virginitate differerent, quam cum nefarius ille ante partum quidem integram illibatam-
que

que fuisse fateretur, à partu verò nequaquam; contra Ignatius ab eiusmodi errore quibuscumque poterat rationibus hominem reuocare contendere; post multam altercationem magis magisque obstinatus impius ille, cum oblatam sibi veritatis lucem intueri nollet, repente non sine rabie quadam subditis mulo calcaribus antecessit, seque celeriter ex Ignatij conspectu proripuit. Quo facto vehementius irritatus Ignatius, parum abfuit, quin citato gressu persequeretur abeuntem, & pugione confoderet; facinus indignum existimans, non tam contemptum relictumque superbe se, quàm de summa castimonia & sanctitate Regina Angelorum ausum fuisse vilissimum caput ore polluto detrahare: cumque militari etiam tum spiritu religionis officijque momenta perpenderet, sese vix pietati satisfacturum putabat, si tantas blasphemias pateretur inultas, neque ab impuro dæmonis mancipio pœnas petulantis linguæ reposceret. Verumtamen incitatum iam generosi pectoris impetum retarda-

dabat suspicio latentis in tam speciosa cogitatione piaculi; metusque probabilis, ne per hanc animaduersionem, & coeleste numen, & eam ipsam quam defendere conabatur, Virginem offenderet. Cùm igitur multa secum agitaſſet, motu corporis pariter atque animo varius, ad extremum, sanè quàm præcipiti cõſilio ſtatuit ad biuium uſq; procedere, vnde Maurum ex habito colloquio ad proximum pagum noſſerat diuertiffe. in eo biuio laxatis omnino mulæ, qua vehebatur, habenis, ita de re tota interpretari, vt ſi beſtia ipſa per ſe Mauri veſtigijs inſiſteret, nõ dubitaret, quin accepta futura eſſet vltio Maieſtati diuinæ: ſin min⁹, pro certo putaret, nequaquam id à ſe officij Deum, beatamque Virginem poſtulare. Hac ille mēte proceſſit ad biuium: cumque pagus ille, quem diximus, abeſſet diuerticulo paſſuum non amplius XL. via facili ac ſpatioſa, planè diuinitus factum eſt, vt ſponte ſua iumentum anguſtiore via Barcinonem verſus iter arriperet. Atque hunc in modum Ignatius in re tam graui, nullo
piã

pia ipsius studia regente periclitatus, letalis noxæ crimen feliciter effugit, quàm sapientius. Inde progressus ad vicum à Monte Serrato haud longè distantem, de peregrinatione Hierosolymitana, de quæ asperiore vita quam primum ineunda mirè sollicitus, viatorum ibi coemit ornatum, sparteos videlicet calceos, talarem è sacco tunicam, funemque pro balteo, tornatilem baculum, & in usum aquæ cucurbitam. Quæ omnia, vt Christi paupertatem non erubescere, & peruersam recti verecundiam deponere paulatim assuesceret, suspensa propalam ex ephippijs ad montem vsque lætus aduexit.

Actaeius in Monte Serrato.

Cap. IV.

QVO simul atque peruenit, templum ingressus, ac numine salutato, nihil antiquius habuit, quàm vt per sacram totius antea vitæ confessionem, cōtractas animi sordes elueret. qua confessione in primis fideliter atque accuratè de scripto peracta per triduum, summa deinde cum venera-

B s tio

tione ad sacramentum altaris accessit. Cōtulit etiā cū eodē patre, qui sibi confitenti aures dederat, omnia sua cōsilia cogitationesq; de imitatione Sancto-
rū, quę ad eam vsque diem prorsus ne-
mini patefecerat. præterea quidquid ha-
buit pecunię, totum id in Christi Do-
mini gratiam pauperibus benignè diui-
sit. Dein silentio noctis eius, cui dies fe-
stus Angelicę salutationis illuxit, pre-
tiosa vestimenta quibus erat ornatus,
quā occultissimè potuit, pannoso cui-
dam ex infima plebe largitus, cōfestim
optato illo sacco sese alacer induit, ac
funē præcinxit; dextro pedi, quòd ex
reliquijs morbi singulis etiam tum no-
ctibus intumesceret, calceum induxit
è sparto; sinistrum utiq; nudum relin-
quere, & capite item nudo prorsus de-
crevit incedere. Sed quia non ignora-
bat, plurimos pallio tenus esse philo-
sophos, vestem quę facilius multo mu-
tari quàm mentem; omni ope sibi eni-
tendum existimavit, ut illa exterioris
amictus insignia, ad intimos animi sen-
sus occulta quadam affinitate pertin-
gerent. cum quę accepisset, in more po-
situm

fitū olim fuisse, vt nobiles equites antequā in ordines referrentur, in sacris ædibus noctem vnam armati excubarent (quod in Hispania peruigilium armorum appellāt) militarem illum ritum ad rudimenta Christianæ perfectiōnis in semetipso transferre cōstituit. Igitur gladio ac pugione, quibus antea mūdo meruerat, è tholo suspensis, nouo instructus armorum genere, totam eam noctem peruigil ante arā sanctissimæ Virginis, modo stās, modo nixus genibus, præteritorum veniam demisse precari, diuino cultui deuouere sese ac beatam præcipuè Dei matrem intēta supplicatione propitiare non destitit. Atq; hunc in modum Christianæ militiæ nomen ex animo dedit Ignatius anno post Christū natū M. D. XXII. quo ferme ipso tempore, vt à multis non sine admiratione quidem animaduersum est, Martinus Luther infamis hæresiarcha, magnis in Germania motibus excitatis, inssus à Carolo V. Imperatore adesse VVormatiæ, male pressum ad eam diem virus opinionum suarum effudit in illo cōuentu

uentu palàm, sedi que Apostolicae & catholicae veritati nefarium atque impium bellum temulentus indixit: ut factis appareat, cum maxime furiam illam contra omnia diuina & humana iura, legesque sacras obarmaret satanas; tum ex altera parte, praeter alia militantis Ecclesiae robora, nouum etiam hunc ducem, excitatum diuinae prouidentiae nutu, quem Christus imperator, & ipsum, & sectatores ipsius, obligatos religionis arctissima sacramento, adactosque nominatim in verba Romani Pontificis, furori ac libidini hereticae prauitatis opponeret.

Ardores eiusdem in studio paenitentiae.

Cap. V.

SAcra igitur vigilia, quemadmodum dicebamus, exacta, quo celebritate hominum, famamque sanctitatis vitaret Ignatius, nondum certa luce, relicto monachis iumento, pedes ipse, obuoluto etiam tum fasciis altero crure claudicans, per summum laborem à Monte Serrato discessit, & è via militari paulo post deflexit primum ad deser-

ferta in vicino loca, dein ad oppidum
Barcinonensis agri Minoreffam (ho-
die Manresam vulgus appellat) no-
nem fere millibus passuum à Monte
ferrato : vbi antequam longinquæ &
periculose peregrinationi Hierosoly-
mitanæ sese cōmitteret, sæuiente præ-
fertim Barcinone per id tēpus pestilē-
tia, deuio & obscuro loco aliquamdiu
delitescere, & humilitatis Christianæ,
quæ cæterarum est parens custosque
virtutum, solida iacere fundamenta
decreuerat. Interea mendicus ille, quē
Ignatius pridie suis vestimentis indue-
rat, cum ex insolito ornatu in furti su-
spicionem venisset, illico à loci magi-
stratibus comprehenditur, & diuinam
humanamque frustra implorans fidē
in vincla conijcitur. Cumq; inter que-
stionem ea sibi à viro quodam nobili
clām donata iureiurando affirmaret,
notasque corporis, ignarus nominis, e-
deret, cōquiritur extemplo diligenter
Ignatius. cum nusquam appareret, mit-
titur ad eum insequēdum festinè via-
tor; qui ægre procedentem facilè con-
secutus, quærit ex eo num cui quidpiā
in

in

in Monte Serrato donauerit. Ad eam
voce[m], id quod erat suspicatus Ignati-
us, substitit; coactusque innocentis pe-
riculo, pauperi cuidam vestimenta se
se pridie largitum esse confessus est: cū-
que viator porrò instaret, quis tu, aut
cuias? nullum omnino ad ea verbum
Ignatius reddidit, sed itinere coepto
perrexit tacitus, casum insontis apud
se miserans, ac semetipsum inculans,
qui ne benefacere quidem sine ipsius
cui benefaceret damno, vel certè dis-
crimine, didicisset. Ut igitur Mino-
ressam accessit, oppidū ingressus quo
dicebamus amictu, ad publicum infi-
mæ plebis hospitium precario se se cō-
tulit, ibique sanctæ paupertatis ac pœ-
nitentiæ studio, inter egentes ac fordi-
dos quam exsequemur vitam exorsus
est. Victum ostiarum precibus infimis
emendicare quotidie; totam hebdo-
madam, excepto die Dominico, ieiu-
nare; in ipso cibatu simplici pane con-
tentus, atque ubi sitis vrgeret, aqua pro-
fluente; somni parcissimus, humo nu-
da cubare, aucto que supplicio, singulis
diebus ter se se flagellis quàm ac erri-
me

me cædere. Ad hæc horas quotidie septenas genibus nixus in oratione vocali persistere; nam eius quæ mentalis dicitur, vsum & consuetudinem adhuc ignorabat. Præterea sacrificio matutino, Vesperarum & Completorii officijs attentissima cura semper intererat. obibat etiam octauo quoque die sacra confessionis & Eucharistiæ mysteria. Et quoniam superioribus annis (vt diximus) & humanæ laudis famæque appetentior, & munditiarum, ornatusque fuerat studiosior; vt vitium vtriusque diligentia pari neglectu rependeret, natalium suorum generisq; splendorem, ne quis illi honos haberetur, studiose cælare; & capillum, quem pro eius sæculi more promissum impensius comere curareque constue- rat, relinquere cœpit impexum et squa- lidum: quinetiam vngues ipsos ex- crescere per diuturnam incuriam pati: atque in hoc tam aspero, tamque hor- rido vitæ instituto, cōstanter id omne refugere, quod vllam posset afflictæ carni delectationem aut leuamē affer- re. Itaque cum esset decoro vultu, & e-
gre,

gregia totius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor acerrimi bellatoris, & forma viridis iuventæ profus elanguit.

Molestia scrupulorum, & tentationes eiusdem. Cap. VI.

Eiusmodi vitæ cursum aliquandiu securus Ignati⁹, magno animi fructu sine vlla offensione tenuerat, nondum grauiora prælia, & occultas demônû artes expertus, quibus incauta menses hominum ad præclara tendentium, si præsertim suis viribus ipsi confidant, facile in fraudem inducitur; cum repente quædam illi obijcitur species, cuius, quamuis identidem apparentis, formam & figuram satis explicare nõ posset, multis distincta luminibus, & grato quodam splendore collucens, quod spectrum diabolicum postea, vt dicemus, agnouit; iisdemque ferè diebus cum se illuue & squalore obsitû animaduerneret, atrox illa cogitatio nec opinantem inuasit: Quæ, malum, ratione, miser, impulit, vt relicta patria, cognatis, amicisque potentibus, pedore
ac

ac dira macie deformatus, tristiſſimo
 & obſoletiſſimo veſtitu, vel ſtipem
 in triuijs corrogares, vel inter infi-
 mas plebis minutæ quiſquilijs lateres
 inglorius? nōn ne intermiſſa militiæ
 honoratæ ſtipendia, dulciſſimosque æ-
 qualium conuictus; & priſtinæ fortu-
 næ cultum, victumque maiore cū tua
 tuique ſanguinis dignitate repeteres?
 Hæc, & alia id genus vbi animo vehe-
 menter obiecta; auctorem ſenſit Igna-
 tius illico; & quamuis initio pauliſper
 ea recordatione commotus, tamen vt
 ſe collegit, illam ita cōſtanter ab ſe re-
 iecit ac repulit, vt vltro etiam familia-
 rius quàm antea, ſe ſe cœtibus atq; col-
 loquijs egentium & mendicorum in-
 fereret. qua ſubmiſſione victus prin-
 ceptorque ſuperbiæ, rurfus Igna-
 tio templum ingredienti ad officia di-
 uina celebranda, quibus mira cum at-
 tentione ac perſeuerantia quotidie da-
 bat operam, vt diximus; incepti ope-
 ris molem ac difficultatem ita repræ-
 ſentauit, quaſi eius ærumnas & incom-
 moda miſerans diceret: Hem infelix I-
 gnati, annis vtique ſeptuaginta, quot

C ætas

etas tua recipit, in tantis tibi laboribus, in tanta vitæ asperitate degendum est: quos tu, præsertim vrgente senio, tolerare qui poteris? Tum ille fortiter, nec sine contemptu: Quasi verò, inquit, mihi tu vel vnus diei spatiū præstare possis. Hæc duo prima post conversionem Ignatius de summa rerum certamina subiit: quorum vtroq; turpiter superatus humani generis hostis, vbi se irruptione & aperta vi nihil proficere intelligit, longè diuersa bellandi ratione, dolo, cuniculisque grassari constituit. Neque abnuuit Christus, pugnarum eiusmodi iustissimus arbiter: qui vt neminem supra id quod potest, oppugnari permittit, sic militibus suis, quos gratiæ diuinæ præsidio, & liberæ voluntatis arbitrio ad omnē virtutem exercet, ne parta semel victoria per otium torpeant, nouam in dies gloriosi triumphi materiam deesse non patitur. Est igitur in dæmonis artibus, quas ad bonorum perniciem assidue meditatur, illa vel pessima; vt quos ita videt studio virtutis ac religionis addictos, vt inde terrestrium
vel

vel honorum spe, vel commodorum
& voluptatum illecebris auelli non
possint; hos per speciem ipsiusmet ho-
nesti quod adamarunt, ad immode-
ratam inedia[m] & carnis macerationē
acrioribus incitamentis impellat, eos-
demque præteriti temporis piacula re-
putantes, ac cælestis iræ seruili metu
perculsos, in singula momēta misero
quodam angore sollicitet. id autem eo
consilio, vt vel planè defecti viribus,
per causam recuperandæ valetudinis
paulatim ad socordiam atque ad igna-
uiam delabantur; vel assidua scrupu-
lorum agitati molestia, dum se ipsi ca-
lumniari non desinunt, si minus iner-
tia, certè defatigatione ac lassitudine
ab incepto desistant. cuius vtriusque
cladis vtinam ne tã multa nobis quo-
tidie exempla suppeterent. Hæc igitur
eadem fraus Ignatium quoque in
discrimen adduxit. Obtinuerat ille
(quemadmodum dicebamus) ex quo
se se ad Christum adiunxit, in summa
vitæ austeritate perpetuam animi tran-
quillitatem atque lætitiã: quam ne
ex quotidiana copia vilem duceret,

ne cui suis ipse meritis per insolentiã ad-
scriberet; ab ijs quas diximus, tentatio-
nibus cœpit illi pater cœlestis vniuer-
sam repente subtrahere, sic, vt interdũ
cum maximè gaudens exultaret in Do-
mino, tunc subito, nulla præcedente si-
gnificatione, prorsus exui nudarique
se omni gaudio & iucunditate sentiret:
nec iam in precibus, neque in psalmis,
neque in cæteris, quibus assueuerat, pie-
tatis officijs vllam inueniret omnino
delectationem aut requiem. idq; cum
ei frequenter accideret, attonitus rei
nouitate, animo suspensio, ac mirè so-
licito, causas eius varietatis & immuta-
tionis inquirere, ac dubitare apud se, re-
ctè ne confessionem in Mōte ferrato,
quam diximus, peregisset? quidquã-
ne omisisset, quod ad integram crimi-
num accusationem attineret? ac proin-
de num idcirco fortasse Deum adhuc
iratum experiretur? Quæ ille dum an-
xius agit, arrepta occasione diabolus
perturbandi hominis, deque suo statu
deiciendi, hanc ipsam suspicionem at-
que formidinem institit illi vehemen-
ter etiam atque etiam incutere. Ex eo
tem-

tempore tyro vanis agitari terroribus, dies noctesque fletibus iungere, nullam capere partem quietis. Itaque dum amissam recuperare conscientiae pacem, & haerentem visceribus pestem omniratione conatur euellere; non satis habuit peccata vetera, quorum de confessione ambigebat, iterum, iterumque; apud sacerdotem exponere; sed etiam cuiusdam concionatoris monitu, qui Minorellae per eos dies agebat, totius vitae noxas, quotquot reuocare in memoriam potuit, in libellum relatas, quod ad Montem ferratum antea fecerat, quam accuratissime rursus explicuit. Sed (quod saepe contingit) quod sibi adiumento fore putabat, id erat ei contrarium maximè. si quidem ipsa commemoratione rerum, quas aliquando obliuisci oportuerat, fiebat, ut etiam si quid ipsa die mitigatum fuerat, recrudesceret. Nec iam tantummodo superiorum aunorum delicta occupatum animum amarissima superstitione torquebant, sed etiam presentis temporis cura pauorque, ne inuisa Christo sua essent studia, neu Dominum suis om-

nib⁹ dictis, factis, cogitatis offenderet. Quocirca multis iā rebus frustra tentatis, vnum dumtaxat occurrebat illi remediū, nec sanè spernēdū; vt sacerdos p̄ potestate omnino sibi posthac eiusmodi suspicionibus ac recordationib⁹ interdiceret. Sed id ipsum consilij ad eum deferre non audebat, peruersa videlicet ratiocinatione delusus, ac verit⁹ ne sibi min⁹ ea medicina prodesset, cui⁹ ipsemet auctor extitisset. Inter has ergo curas, graui pressus moestitia cum ita iaceret, vt nulla iā res mitigare dolorem posse videretur; inuasit hominem atrox & saeva cogitatio, vt ad luctus miseriasque finiendas, è fenestra cubiculi (Dominicanorum hospitium fortè utebatur) semetipse precipitem daret. Quam ille cogitationem, ope diuina cum acerrime repulisset, subiit animum firmitas & constantia cuiusdam anachoretæ, quem in Patrum historia legerat, impetrandi gratia nescio quid, quod vehementer optaret, omni cibo tamdiu abstinuisset, quoad per eam abstinentiam propitiato numine voti compos existeret. & quam-

quamquam periculosa admodum ea ratio videbatur, metusque suberat, ne tam audaci incepto Deum irritaret potius, quàm reconciliaret sibi; tamen tota re apud se diu multumque agitata, ne quid omnino intentatum relinqueret, illum ipsum rigorem perseuerantis inediae sine vlla dubitatione experiri constituit, atque ita experiri, vt nihil interea de quotidiana precatione, verberibus, & cætera corporis maceratione remitteret. Dies igitur vnus, duo, tres, quatuor, nec tamen aut linq̄ui animo, aut molestia liberari. itaq; ad septimum vsque diem obfirmata mente ieiunium extendit, extendissetque porrò, ni sacerdos idē, cui sua non modo vitia, sed etiam bona, & intimos omnes animi recessus ac latebras diuino quodam instinctu nudas & apertas habebat, pro imperio vetuisset eum longius progredi, minis insuper additis, ni paruisset, illum à sacra corporis CHRISTI communionē prohibendi. Hac igitur tam seuera denuntiatione deterritus, cibum sumpsit Ignatius, & illo quidē, ac postero die fuit illi

C 4

quies:

quies: tertio verò eadem illa peccata
rursum occurfare memoriæ. quarum
cogitationum initia dum admittit in-
cautius, ac species (vt fit) speciem addu-
cit, sensim in pristinos fluctus, æstusq;
solicitudinum reuolutus; cùm ex vna
parte prorsus instaurandum confessio-
nis mysteriũ iudicaret, ex altera vero
id sibi non modo non profuisse, verũ
etiam nocuisse antea cerneret; ex vche-
menti fluctuatione tam graue tædium
præsenti miserix mentẽ eius inuasit,
non quidem vt de morte oppetenda,
sed vt de abiicienda seueriore discipli-
na, & sæculi commodis repetendis ma-
gno quodam impetu cogitauerit. Ve-
rum in tantis tenebris ac procellis nu-
tanti, & in magnum adducto pericu-
lum, peropportune radius diuinæ bo-
nitatis affulsit, cuius beneficio diaboli-
ca discussa caligine, totius tentatio-
nis exordia progressusque attente con-
siderans, liquido comperit, omnes il-
los conscientix stimulos, vanasque
suspiciones à malo spiritu fraudulen-
ter immissas, ac proinde sine vlla dubi-
tatione constituit, præteritę vitę labes,
quod

quod ad confessionem attineret, perpetua obliuione conterere. Atque in hūc modum singulari Dei beneficio, non modo infelicem illam sui calumniandi miseriam ac pœnam euasit ipse, verum etiam alios curandi, qui eadem ægritudine laborarent, miram à patre luminum facultatem & scientiã est consecutus.

*Ignatij profectus in spiritu.
Cap. VIII.*

Hisce igitur periculis perfundus Ignatius, ac veluti auulsus ab vberibus; maiores quotidie efficiebat in solida virtute processus: & quo acrior ac diuturnior probatio fuerat, eo magis idoneus euasit ad noua omnipotentis Dei charismata capienda: in quibus fuit illud eximium. Cum enim religionis causa ad eum Pauli Apostoli extra oppidum peteret, & in ipso itinere ad Rubricatum amnem, qui Minoreffam interfluit, constitisset; nec opinanti repente diuina quædam oborta lux est tanta, tamque mirifica, vt momento pœnæ temporis nullo magistro quàmplu-

C 5 rima

rima clarè perspexerit non solum de fidei Christianæ mysterijs; verum etiã de alijs vel subtilissimis philosophorum quaestionibus atque decretis: quasi nitidissimo quodam in speculo perspicue cerneret ea, quæ post multam accuratamque lectionem, maximosque labores ac vigilias vix demum solent homines intelligentia comprehendere: atque in eo cælesti prorsus intuitu, non sine summa animi voluptate diutius acquieuit. Quo tanto, tamque insigni accepto beneficio, cum ad agendas Domino gratias accessisset ad Crucem in propinquo defixam; oranti se se denuo in aere spectrum illud obiecit, de quo diximus antea, sed (quæ nimirum virtus ac potestas est Crucis) nequaquam pari splendore vel pulchritudine. itaque quod suspicatus pridem Ignatius fuerat, tum denique clarè perspexit esse dæmonium. eodemque deinde sepius apparente, tantum abest vt moueretur, vt illud etiam baculo per contemptum abigeret. Atque eius fere generis per id tempus planè diuinitus alia multa percepit. Quodam die,
dum

dum indicta publica supplicatione Minorellæ religiosum agmen instruitur; & Ignatius interim beatissimæ Virgini pfallit, insistens gradibus templi Dominicanæ; subito in Deum ita rapta mens eius est, quasi per apposita quædam, & maximè illustria symbola, Trinitatis ipsius numen augustissimum cerneret distinctum personis, vnum essentia. Qua visione tanto gaudio est delibutus, vt neq; in ipso mox agmine lacrymis & singultui crebro temperare valuerit, neque verò totum eum diem alia vlla de re, nisi de sanctissimo illo fidei Christianæ mysterio disputare: idque tanta similitudinum & exemplorum varietate & copia, vt cuncti obstupescerent. quinetiam per eos ipsos dies non dubitauit homo litterarum propemodum ignarus, librum de Trinitate conscribere quoquo potuit stylo: vsque adeo celestes typi quos diximus, in eius memoria atq; intelligentia diuinas illas rerum altissimarum notiones impresserant. Ac licet antea quoque & monadē in triade, & in monade triadē sanctissime coleret, suasq;

&

& naturæ diuinæ cōmuniter, & separa-
tim singulis personis preces hymnos-
que persolueret; ab hoc tamen raptu
longè studiosior & ardentior euasit in
eodem officio pietatis; eamque lauda-
bilem consuetudinem ad extremū vs-
que vitæ retinuit, sic, vt præcipuam ca-
peret voluptatem, & proprio quodam
sensu rerum cælestiū afficeretur, quo-
tiescumq; sanctissimæ Trinitati sacra
perageret. Neque vero fuit hic finis mi-
rabiliū visionum: si quidem rursus
per significationes arcanas, & mystica
quædam exempla, oblatus est eius mē-
ti modus ipse, quem in huius vniuersi-
tatis molitione summus ille rerum o-
pifex tenuit: quas illustrationes atque
doctrinas, vt omnino vires naturales
excedunt, sic postea negabat Ignatius
posse verbis adumbrari, nedum expri-
mi. Præterea cum sacrificio Missæ in
eodem templo Dominicano interes-
set, dum à sacerdote de more hostia sa-
lutaris attollitur, apertissimè vidit I-
gnatius illa specie Christum Deū eum-
dem & hominem verissime cōtineri.
Factum est etiam aliquando (idq; ipsi-
met

met qui interfuere, testati sunt) vt alienatus à sensibus, à Completorio Sabbati ad alterum vsque proximi Sabbati Completorium in altissimo quodam excessu perstiterit; qua ipsa hora, multis adstantibus, qui rei totius euentum attente exspectabant, quasi è profundo somno excitatus, repēte sustulit oculos, IESVM perquam suauiter inuocans. atque interim pij quidam homines mortuum rati, vtique terræ mandassent, nisi contemplati omnia diligentius, ac pertentato corpore, latentem in eo vitam ex tenui cordis palpitatione sensissent. Ad hæc, intento precationi, sese non semel tum Christus Dominus, tum Virgo mater ostendit. quibus & alijs id genus clementiæ diuinæ subsidijs in recta fide vsque ad eò cōfirmatus est, vt etiã si nulla existissent Christianæ religionis monumenta vel testimonia, nequaquam tamen dubitasset, ex ijs tantummodo, quæ Deo sibi aperiēte cognouerat, mortem pro defensione Catholicæ veritatis oppetere. & qui paulo ante vix vocalis nosset orationis vsum, paucis mensibus tantam
re-

rerum spiritualium peritiam, ac tantam Dei familiaritatem est nactus, ut quidam eius omnia vel dicta vel facta curiose obseruantes, interpesta nocte supplican-tem animadu-erterint (eleuante spiritu sarcinam corporis) quatuor circiter cubitis à terra sublimem: & quidē ex consortio sermonis Domini (quod de Moyse scriptum legimus) tota facie mirum in modum radiante.

De studio collato ad proximos adiuuandos. Cap. VIII.

QVAE omnia, quamquam egregia atque expetenda per se, tamē eo pluris erant in Ignatio facienda, quo magis erant cum aliorum fructu & vtilitate coniuncta. Nam in ceteris ornamentis ac beneficijs, quæ in eum Deus plena manu congeffit, illud equidem vel præcipuum duxerim, quòd in tanto perfectionis ardore nō dedit illi spiritum solitudinis, animūve vni sibi vacantem, sed Christianæ propagandæ fidei cupidissimū, ac mire studiosum diuinæ gloriæ, salutisque communis. Cū igitur a-
cta eius in Monte ferrato (quamquam
ca

ea ipse occultissima voluerat esse) institutamque vitæ asperitatem ac sanctimoniam vicinis locis fama vulgaret, ac nobilitatem viri præcipue, rumor (vt fit) etiam in maius attolleret, ingens hominum concursus ad eum fieri cœptus, partim visendi gratia, partim etiam consulendi; quos ille vt omni conatu quàm acerrime ad Christū adiungeret, neu squalor ille nimius, & diutina illuuias ad se adeuntibus terrorem incuteret; primum deponere sordes, & externum corporis habitum cœpit aliqua ex parte componere: deinde cum intelligeret, difficilem in primis & ancipitem esse curationem animorum; quo cautius rectiusque in re tanta procederet, ope diuina suppliciter etiam atque etiam implorata, suæ conuersionis originem, ac seriem, variasque tentationum procellas ac tenebras, & subsequutam mox tranquillitatem ac lucem, quàm accuratissime secum expendens, demum ex ijs quæ partim cælesti magistro dictante perceperat, partim etiã ipsemet experiendo cognorat, de fructuosa ratione

ne

ne meditando orandique, præclaras obseruationes & saluberrima præcepta conscripsit: qui liber (vt antea dictum est) Exercitiorum spiritualium titulo, tempore procedente deinceps ab eodẽ auctus atque recognitus, & Romani Pontificis iudicio ac testimonio comprobatus, ita multos omnis ætatis atq; ordinis homines tum in eligendo genere vitæ, tum in componendis moribus, perturbationibusque sedandis, ac præsertim in retinenda constantia saluari, mirum in modum iuuat, iuuatque quotidie, vt iure optimo videatur hoc non in postremis numerandum esse remedijs, quæ diuina bonitas hac hominum ætate vel ad corrigenda sæculi vitia, vel ad renouãdam veterem Ecclesiæ disciplinam clementer adhibuit. His ergo meditationibus, quos ad bonam perfectæ virtutis frugem Ignatius reperiẽbat idoneos, paulatim, & quasi per gradus cœpit excolere: ceteros interim precibus monitisque, prout sese dabat occasio, à vitiorum foeditate deterrens, atque ad studium æternæ beatitudinis incitans: idque eo libentius

bentius atque securius, quòd commun-
nicandis ijs, quæ à Domino acceperat,
nihil interim sibi religionis ac spiritus
deperire sentiret. Nec solùm venien-
tes ad se benigno excipiebat alloquio;
sed etiam inuitatus interdum ab alijs
ad prandium, minime recusabat acce-
dere; nimirum eo cõsilio, vt ex re & ex
tempore sumpta occasione, qui se in
Dei gratiã terrestri pauissent cibo, eos-
dem ipse vicissim spiritualibus epulis,
& opportuna quapiam adhortatione
reficeret. Atque in hunc ferè modum
adiuuante Domino permultos ad ar-
ctam salutis semitam, à via lata & spa-
tiosa traduxit.

E graui morbo periclitatur.

Cap. I X.

SED in eiusmodi curam dum incū-
bit ardentius, nec tamen interea fe-
re quidquam de assiduitate precandi,
ac de quotidiana vitæ asperitate dimi-
nuit, morbum ex ingenti labore con-
traxit adeo periculosum & grauem, vt
sæuiente atrociter feбри, proxime ad
mortem accesserit. quo tempore & op-

D pidi

pidi magistratus periculo viri permoti, publicè diuersorium illi curarunt necessarijs rebus instructum; & præter aliam amicorum turbam, honestæ matronæ, quæ vitandæ pestilentia causa Barcinone se se eò receperât, certatim ægrotanti assidere, & nocturnas agere excubias, perinde quasi in vnus vita salus omnium verteretur. Atque his populi officijs, ac pia sedulitate bonorū, creptus è præsentis vitæ discrimine, in id ipsum iterum ac tertio recidit ob eam causam, quòd nondum planè confirmatis viribus (blandimenta videlicet carnis, & veteris hominis malitiam verit⁹) præpropere festinatione ad pristinas occupationes corporis animique redierat: quarum pondere oppressus, denique didicit ipse, alijsque deinde præcipere solitus est, imbecilla valitudine minuendos labores, curandūque tali tempore, vt quantum de consuetis exercitationibus infirmitas demat, tantū ad Dei gloriam, & proximorum ædificationem æquitas animi & exemplum Christianæ fortitudinis addat. Vetabat idem etiam corpus debito

bito somno ciboque fraudari, multis
 eo tempore doctus experimentis, vt
 moderata sobrietate vegetatur animus,
 sic immoderata vigilia vel inedia vires
 adeo frangi ac debilitari, vt mens ea-
 rum ministerio destituta vix munere
 suo fungi, aut ad contemplationem
 rerum diuinarum possit exurgere.
 Vexatus igitur, vt dicebamus, diutur-
 na & periculosa aegritudine, demum
 ita conualuit, vt ex reliquijs morbi
 dolore stomachi molestissimo subin-
 de cruciaretur: quapropter calceos in-
 duere, & panni crassioris tunica cine-
 rea, & capitis tegumento contra saui-
 tiam hyemis munire sese piorum ho-
 minum benignitate precibusque co-
 actus est.

De inanis gloria vitio superato.
Cap. X.

Accessit ad illa corporis aegrotan-
 tis incommoda, grauis etiam a-
 nimi cruciatus, ab importuna quadam
 inanis gloriae tentatione profectus.
 Dum enim ingrauescente morbo con-
 scientiam suam diligentius excutit,

D 2 seq;

sequē ad extremum comparat mortis
agonem, subiit illi repente se iustum
esse, neque vllō pacto sibi de sempiter-
na beatitudine dubitandum. Cui sua
sioni dū resistere vi summa conatur,
intelligens vt quisque sibi maximē pla-
cet, ita Deo maximē displicere; diutur-
num & anceps intra sese certamen tā-
ta tentatione metuq; sustinuit, vt mi-
ris modis quotidie torqueretur, maio-
remque ex offensionis diuinæ formi-
dine, quā ex ipsa grassantis morbi ve-
hementia, metum ac sollicitudinem ca-
peret. Versabat videlicet in omnes par-
tes hominis animum dæmon callid⁹,
Christi permissu; & quem desperatio-
nis iaculis paulo antè superare nequi-
uerat, eundem rursus nimix confidenti-
æ ac vanitatis elatione supplantare
& euertere nitebatur. Sed contra eius-
modi cogitationes Ignatius & in ipso
(vt dixim⁹) morbo, & recuperata post-
modum valetudine cum diutius dimi-
caret; partim agendis identidem Do-
mino gratijs, partim naturæ humanæ
fragilitatem apud se reputando; deni-
que diuino præsidio detestabile hoc
in.

ingrati animi vitiū ita debellauit, euul-
sitque radicitus, vt postea quotiescum-
que salus animarū, aut Dei gloria po-
stularet, sua non minus bona, quā ma-
la sine vlla prorsus cenodoxiæ titilla-
tione palàm & ingenuè expromeret.

De profectiōe Hierosolymitana.

Cap. XI.

INTER hæc anni ferè spatio exacto,
partim spiritualium rerum scientia
instructus, partim etiam arte quadam
& consuetudine regendarum anima-
rum imbutus, cum nihil vulgare aut
exiguū agitaret animo, sed egregia
quædā & ardua in Dei gloriam ab ipso
conuersionis initio concepisset; Hiero-
solymam, quod iam dudum habebat
in votis, petere omnino constituit, nō
tam vt Christi Domini sacratissima in-
cunabula cerneret (tametsi id ipsum
vehementer optabat) quàm vt in con-
uertendis ad Euangelij lucem infideli-
bus, qui ea tenent loca; vel operæ pre-
tium faceret, vel certè martyrij palmā,
cuius auidissimus erat, acquireret. Sed
hoc suum de prædicando Euangelio

D 3 con-

consilium, vitandæ scilicet humanæ laudis causa, nemini prorsus aperiebat: peregrinationis verò propositum, cū necessario amicis patefecisset, multi primum id ei multis rationibus dissuadere, obtestari etiam & orare, ne populum ab se nuper è somno vitiorum excitatum ad studia virtutis pietatisq; repente desereret, neu se ipse, affecta præsertim valetudine, itinere tam longinquo ac tam periculoso committeret. deinde cū nec precibus nec suasiõibus eum de sententia demouere possent, instare saltem & vrgerè, ne incommittatus abiret; multa posse in tam remotis ignotisq; sibi regionibus, ac tanta rerum humanarum varietate cõtingere, quæ præsentem cuiuspiam fidelis opem solatiumque requirerent. Omnino probabilia videbantur afferre, & humano iudicio rem æstimantibus, etiam necessaria: nec vero deerant homines impigri, peritiq; linguarum, qui sese illi comites laboris ac periculorum libèter offerrent. Verum Ignatius, quærat animi altitudine, in cœlum semper intentus, atq; à diuina prouidentia

vf-

vsquequaque pendere mirabiliter cupiens, amicis omnia sua in eum studia profitentibus ita remisit, vt diceret, in præcipuis hominis Christiani virtutibus, non modo fidem & caritatem esse, verum etiam spem. Eius porro comparandę gratia, certum sibi esse, enō modo sine viatico, sed etiam sine comite iter id ingredi, quòd clare perspiceret, si, qualia multa possunt homini accidere, peregrinanti præsertim, sibi quidpiam euenisset, fieri non posse, quin aliqua saltem ex parte comitis præsidio fideiq; consideret: proinde quidquid in eo spei locasset, id vtiq; ex ea detractum iri fiducia, quam totam in vno Deo clementissimo parente ac rectore vellet esse repositam.

Nauigat in Italiam.

Cap. XII.

HAc igitur mēte sub initium anni M.DXXIII. magno omnium dolore Minoressa profectus, venit Barcinonem, vt in Italiam ex eo loco trajiceret: cumque peropportunè paratam ibi nauem offendisset, egit cum nauarcho suppliciter, vt se mendicū egē-

D 4 tem-

temque gratis admittere ac transportare ne grauaretur. cui naulum quidē ille se remissurum promisit; ea tamen conditione, vt nautici saltem panis, quod erat necessarium, secum inferret. Eo responso cum vehementer angeretur Ignatius, quod commeatus copiam quamuis exiguam, cerneret inopia illius, quam sibi summā proposuerat, legibus aduersari; post multas anxiasque cogitationes, totam rem denique permittere statuit arbitrio sacerdotis, quem sibi paucis illis diebus Barcino- ne, tum suae conscientiae iudicem, tum interpretem diuinæ voluntatis elegerat. Ille re cognita, Ignatio respondit, æqua postulare nauarchum, proinde non resistendum esse, nec vero timendum, ne si cibaria, tam vilia præsertim ac necessaria, sibi parauerit, quidquam idcirco cōtra consilium perfectæ paupertatis admittat. Tum Ignatius quamquam soluto vixdū religione animo, tamen partim sacerdotis impulsu, partim etiam metu occasionis eius amittendæ; emendicata de more pecunia, panes in nauem imposuit, & ne quid præ-

præterea secum inferret, paucos qui su-
 perferant nummos reliquit in ipso
 littore : deinde solutis anchoris die
 quinta Caietam non minus periculo-
 sa quàm celeri nauigatione delatus,
 Romam pedibus iter intendit. ac pri-
 ma nocte diuertit ad villam militibus
 refertam; quibus nefaria quædã ac tur-
 pia moliētibus, tanto animi ardore ac
 vociferatione se obiecit, vt illi partim
 verborum pondere, partim constãtiã
 miraculo obstupefacti, à flagitioso co-
 natu destiterint. Inde laboribus maxi-
 mis, cum fauiente per eos dies pestilen-
 tia luridus ipse ac macilentus, tectis fe-
 re atque oppidis arceretur, denique in
 urbem Romam haud ita acriter custo-
 ditam, lassitudine ac fame pœnẽ con-
 fectus, introijt ipso Dominico die Pal-
 marum. cumque venerabundus religi-
 osissima quæque loca obiisset, Adria-
 ni V I. Pont. Max. pedes exosculatur.
 Mox paranti Venetias ire, vt in Palæsti-
 nam inde transmitteret; rursus Hispani
 amici nonnulli, qui Romæ eo ipso
 tempore versabantur, profectiõẽ dis-
 suasere cum alijs rationibus, tum præ-

D s cipuẽ

cipuè nauigationis longæ & infestæ periculis proponendis. quippè cum paulo ante per summū nominis Christiani æquè damnum ac dedecus, Turca Rhodum insulā expugnasset, quo nūtio videlicet omnis Italia cohorrue- rat. Sed cum Ignatius ab instituta peregrinatione nullo terrore posset abduci; illud saltem hortari & orare institerunt, ne se daret in iter eiusmodi sine pecunia, tum in alios vsus necessaria, tum utiq; ad naulum pro transmissione soluendum. nam vt Venetias emendicato victu peruenisset, quæ deinde ratio, quæ spes homini externo & ignoto foret, in tam remotas regiones trajectum nanciscendi gratuitum? Proinde recte amiceque suadentibus ne resisteret, iuuariq; se in Christi gratiam aliquo saltem viatico pateretur. Cum hæc, & alia eiusmodi asseuerantes pariter ac miserantes ingererēt; sepius eadē iterando, cunctantem ac tergiuersantē denique perpulerunt, vt in ipso discessu aureos aliquot nummos acciperet. quo ille subsidio oneratus verius quā instructus, nō multum processerat viæ
cum

cum rem totā attente contemplans, seq; ipse accusans grauius, quòd de fiducia diuina humano metu se deijci, fixumq; paupertatis propositū oblato auro passus esset infringi; parum absuit quin omnem pecuniā illico indignabundus abijceret: sed quia id prodigū, ac Deo ingrātū fore videbatur, decreuit certe in obuios pauperes paulatim infumere. quod cum alacriter præstitisset, breui & nummis omnibus vacuus, & stimulis conscientiae liber euasit. Pergentem porro Venetias, eadē quae supra memorauimus incommoda & difficultates itinere poenē toto vexarunt. Seuebat etiam tum locis aliquot foeda lues atque contagio; dispositiq; custodes aditus oppidorū assidue tuebantur. Ignatium vero ex ipso corporis habitu vel in summa coeli temperiē metuisses. Obsita erat squalore vestis, & horrida; color exsanguis; caui macie caput; conditi introrsum oculi; & inanes faucium sinus. quocirca omnib⁹ pernoctare saepē cogeretur in publico, sed etiam vt pallore & macie
per.

peremptum, ridentemque prætereun-
tes aliquando nonnulli ceu monstrum
quoddam aut triste simulacrum hor-
rerent. Ipse verò linguæ imperitus, igna-
rus itinerum, cum præ defatigatione
sæpè deficeret; ad Fossam tamen Clodi-
am Deo adiuvante pervenit, quo ex em-
porio brevis & quotidianus Venetias
traiectus est. Ibi certior factus à viato-
ribus, observari Venetijs omnia dilige-
ntissimè, & è suspectis præsertim regio-
nibus venientes accessu prohiberi; fle-
xit inde itinere terrestri Pataviū, quo-
rundam cōsiliū sequutus, qui idip-
sum periculi metuentes, faciliorem si-
bi ex ea vrbe Venetias transitum fore
sperabant: ijdemque Ignatium adiun-
ctum sibi comitem, præ imbecillitate
haud ita æquantem gradus, in campis
circumpadanis repente destituunt, v-
nius ope Christi subnixum: qui sanè
pro sua infinita clementia laboranti
servulo in tāta solitudine minime de-
fuit, sed proxima nocte sese illi, quem
admodum antea sæpè fecerat, visendū
obtulit; recreatumque mirifice, intra i-
psa Patavina mœnia primum, deinde
Ve-

Venetias sine vlllo errore aut difficultate perduxit. nemo quippè ex Patauinis custodibus ad portas, nemo ex Venetis exploratoribus ad insulas frequentiores appropinquantem (cum nauim ingressi de more singulos vectores diligèter excuterent) Ignatiū nulla munitum valetudinis testera, ne appellauit quidem; mirantibus, cognita postmodum re, Clodianis desertoribus illis; quib⁹ per adulterata videlicet symbola introitus in urbem vtramque nō sine magna vel sollicitudine, vel contē tione patuerat. Venetiarum vrbs, in recessu intimo sinus Adriatici, ea regio ac sita est, vt leniter stagnantes ex alto aquæ illam ex omni parte circumluāt. ea inclytę vrbis & ad merces copiasque inuehendas opportuna receptacula, & contrā hostiles incursus, munimenta firmissima sunt. Ex ijs porro æstuarijs, maiores minoresque euripi totam urbem intercurfantes, varijs mæandris ac flexibus ita distinguunt, vt, quot in partes pedibus, in totidem fere mari aditus sit; egregio sanè vel artis, vel naturæ miraculo. Inde vicorum, insularum,

rum,

rum, ac pontium ingens numerus: ut qui diutius ibi versati non sunt, viarum locorumque; modo varietate, modo similitudine saepe fallantur. Sed contra eiusmodi ambages, certum paratumque; remedium est maxima multitudo cymbarum, quae usquequaque dispersae, nominatim ad omnia & publica & privata loca quaelibet haud ita magna mercede traiciant. Ignatius naui Patavinae, ex iis quae per Medoacum flumen assidue commeant, in area Matciana sub noctem expositus, cum neque vias ad publica xenodochia nosset. nec portitori conducendo suppeterent nummi; assuetus longo iam usu male cubare, sub porticu Procuratoria, quam appellant, intendentibus iam se tenebris, vacuum opificis cuiusdam fulcrum elegit, in quo fessos artus utcumque reficeret. Tenet fama, litterisque multorum est memoriae traditum, dum ille ibi noctem exigeret, vicinum senatorem caelesti voce excitatum, increpitumque, quod in multa veste, mollique; strato decumberet ipse, cum interim Dei famulus peregrinus non longe a vestibulo

lo illius ædium iaceret in publico pauper, & omni humana ope ac solatio destitutus. itaq; ingenti metu & horrore perfusum profiliisse confestim, & questum diligenter Ignatiū excepisse per honorifice. Sed ille postmodum cum in amicū veterem Cantabrum incidisset, à lautiore hospitio se ad eum familiariter transtulit.

Nauigat in Palestinam.

Cap. XIII.

IBI cum aliquandiu moraretur, in omnem nauigandi occasionem intentus; ecce tibi nouæ amicorum pugnae (quos illi vbiuis breui conciliabat cognita viri virtus atq; modestia) eum varijs terroribus ab instituta peregrinatione reuocare conatiū; quibus ille, Deo fretus, ita resistebat, vt diceret, pro certo habere se, vt cetera cuncta deficerēt, vel vna solummodo tabula quo cupiebat utique peruenturum. Nec eum fellit bonitatis diuinæ fiducia. Cum enim eo anno formidine Turcarum, vt diximus, solito minor esset in Iudæam peregrinantium numerus, & quotquot erāt, simul omnes paulo ante soluis.

uis.

uissent; desperata iam à cæteris re, Ignatius repente fit certior, nauem in Cyprum parari patricio Veneto, prætori eiusdem insulæ designato: cumque inde non ignoraret breuem atque facile esse traiectum in Palæstinam; nullo adhibito deprecatore, cum tamen multi nec aspernandi suppeterent, ad Venetorum Ducem Andream Gritū adiit ipsemet, insigni non minus humanitate, quàm prudentia principem: ac Deo fauente facile ab eodem impetrauit, ut gratis in Cyprum vsque deueheretur. Sed interea dum prætoria ornatur nauis, in febrim Ignatius incidit, factumque diuinitus est, probandæ scilicet eius constantiæ causa, ut quo die pharmacum hauserat, eo ipso nauis signum profectionis ediderint. qua re minime conturbatus Ignatius veniam petit ab hospite; qui pertinaciter ipsum etiam atque etiam retinere conatus, cum nihil omnino proficeret, consulitur medicus. ille vero sine cunctatione respondet, hominem ad interitum ruere. At tamen Ignatius nihilo magis immutatus, & cælestis nimirum medici ductū sequutus,

sequutus, felici sanè consilio (quod tamen admirandum potius, quàm imitandum alijs duxerim) fluctuante etiã tum in stomacho potione conscēdit: factumque est Dei beneficio, vt ora soluta, inter nauigandum, ex ipsa maris agitatione tantam vim pestiferi ac vitiati humoris euomeret, vt morbo planè leuatum sese celeriter senserit. Recuperata valetudine institit suo more, quoscunque poterat factis dictisque; ad virtutem & pietatem adhortari. cumque in eadem naui per summam impudentiam committi grauiam quãdam flagitia comperisset, non dubitauit apertum dedecus detestari palàm; & impuros illos homines tanta orationis acrimonia reprehēdere, vt ij facta cum nautis cõiuratione molestum sibi monitorem in deserta quadam insula exponere, atque ab suo conspectu & consuetudine procul amouere decreuerint. quam rem odorati è vectoribus quidam Hispani, ad Ignatium pro amicitia detulere, suadentes etiam atque etiam, vt in loquendo cautior esset, sibi que consuleret. sed ille nihilominus

E turpi-

turpiter peccantes obiurgare perrexit, diuinæ prouidentiaē ope subnixus: cuius beneficio factum est, vt ad insulam sceleri destinatā appropinquantes nauatā, aduerso repente vento reiecti, volētes nolentes Ignatium in Cyprum vsque peruexerint: vbi cum stare ad salinas peregrinam nauē, de qua supra diximus, audisset, illuc itinere terrestri se contulit: in eamque gratis admissus, nihilo plus viatici secum intulit, quam in priores intulerat, Christo vno videlicet fretus, qui tota illa nauigatione se illi non semel ostendit; eumque magno opere confirmauit, ac denique incolumen ad portum Palæstinæ perduxit.

Palæstina loca sancta perlustrat.

Cap. XIV.

INDE cum cætera peregrinorum turba progressus, vt ad conspectum sacratissimæ vrbis est ventum, incredibile ex ipso illius intuitu cepit animo voluptatem: ac deinceps partim in comitatu, partim etiam solus, loca illa Christi Domini, MARIAE virginis, & Apostolorum nobilitata vestigijs,

cxi-

eximio quodam animi fructu venera-
bundus haud semel obiit: modo in-
cliti quondam templi reliquias, modo
sepulchra Prophetarum intuens: hic
nascentis & vagientis, illic docentis, &
miracula patrantis filij Dei monimen-
ta considerans. Vbi vero ad loca eius-
dem acerbiſſimis poenis insignia, & mo-
rientis in cruce sanguine consecrata,
atque ad defuncti sepulchrum accede-
ret; effusus in lacrymas humo pia oscu-
la imprimere, immortales agere Do-
mino gratias, incredibili quadam spiri-
tus dulcedine & suauitate compleri.

Ad hæc antiquum beatissimæ Virgi-
nis domicilium, itemque locum insti-
tuto primum Eucharistiæ mysterio, &
sancti Spiritus aduentu memorandū,
& alia eiusmodi quàm plurima, quæ
per otium deinde reuideret, à mystago
go quàm accuratissime addiscere. E-
rat Ignatio iam diu deliberatum, vt di-
ximus, in augustis illis Iudææ sedibus
pedem figere, atque ad conuertendos
ad Euangelij lucem infideles toto pe-
ctore incumbere; quod non reperiret
vel vbi sanctius in terris vitam dege-

ret, vel in quo munere fructuosius operam collocaret. Neque, plurimis iam experimentis diuinae bonitati confidere, & in diem paruoque viuere assuetum, rerum quae ad corpus pertinent, habebat cura vlla sollicitum. Id vero laborabat vnum, fragilitatis humanae videlicet conscius, ne spiritui quotidie deficienti, & noxarum sordes aliquas contrahenti, opportuna sacrae poenitentiae ablutio, & caelestis panis alimenta deessent. Quam ad rem idoneum ratus ministerium fratrum est Franciscana familia, qui loca illa religiosa tuentur, & peregrinis aduenientibus praesto solent esse, adit ille ad custodem coenobij, ac litteras ei, quas ex Italia commendatitias attulerat, reddidit; & quod ad conversionem infidelium attinet, nihil ei suorum consiliorum impertit; voluntatem vero suam in eisdem sedibus commorandi habitandi que demonstrat: rogat proinde, uti se fratres dumtaxat tecto recipiant, sibi que confessionis & Eucharistiae sacramenta ministrent: se, quae ad victum cultumque spectent, nullo prorsus eorum incommodo curatu.

turū. Custos, partim commendatione amicorum, partim postulati moderatione permotus, bene sperare iubet Ignatium, ita tamen, ut rem in aduentū Prouincialis ministri differret, qui per eos dies in Bethleem oppido versabatur. nec dubitauit Ignatius, quin æquè facilem Prouincialem esset habiturus, atque custodem habuerat. itaque cum reditus iam peregrinorum instaret, literas ad amicos in Occidentem scribere aggressus est, quibus eos de suo statu faceret certiores. Cùm igitur maximè scriberet, quòd in posterum diem peregrinis erat indicta profectio; ecce tibi à custode nuntius, adesse Prouincialem, & Ignatium accersere. ad quem bonæ spei plenus cum extemplo adisset, collaudat ille primo piam hominis voluntatem: sed re apud se diligentius deliberata, videri sibi ait fatius, ut recedat; id què cum alias ob causas, tū vero quòd ante id tempus nonnulli eodem studio accēsi, dum securius vagantur, à Turcis excepti, vel misere periissent, vel certe in acerbe seruitutis calamitatem incidissent, quos deinde p-

pter officium ac vicinitatem Franciscani fratres non sine magno coenobij detrimento redimere cogebantur. proinde se in diem insequentem cum ceteris peregrinis ad iter accingeret. Ad quæ cum ita respondisset Ignatius, vt sibi certum fixumque esse affirmaret, Hierosolymis omnino restare; simulque modeste significaret, se, quamuis aliter sentiēte Prouinciali, nequaquam, nisi aliqua oblata religione, à proposito recessurum: tum ille potestatem se a summo Pontifice habere subiunxit, sacris interdicensi si quis inuito se ibidem remanere conatus esset: iamque potestatis eius diploma proferre parati, confestim Ignatius, vt omnia ecclesiastica iura & imperia valde reuereretur, nihil pro lato opus esse respondit, credere se quæ diceret, & quoniam ita iuberet, dicto audientem fore. Dum igitur ad hospitium tendit moerens, vt se ad reditum compareret, acris illum incessit repente cupiditas montis Oliueti illius celeberrimi reuisendi, quo in summo cernuntur adhuc IESV Christi ascendentis in coelum expressa vestigia:

stigia: ac ne quis forte in tantis temporis angustijs impedimento sibi esset, re nemini patefacta, & (quod periculosus est) nullo propter inopiam Turca secum adhibito, ex ijs qui mercede cōducti peregrinis in ea regione p̄sidio sunt; solus ad montem excurrit: cumque à custodibus nō admitteretur, cultellum è calanaria theca detractum mercedis loco ijs dedit, sacri mōtis cacumen subiit alacer, & diuinorum pedum notas multa cum prece & ingenti gaudio veneratus, ad Bethphage p̄perauit: vbi dum singula curiose perlustrat, subiit illius animum subito, minus diligenter in Oliueti fastigio se se animaduertisse, vtra ex cœli plaga dextrum, vtra sinistrum esset Christi vestigium: qua dubitatione quasi quibusdā calcaribus incitatus, illico ad montem recurrit, adnotauitque intentis oculis vel minutissima quæque sic, vt locus in posterum dubitationi non esset: vsque adeo inexplebile studiū sacrosancta illa redemptionis humanæ monumenta, & incunabula Christianæ religionis penitus etiam atque etiam co-

E 4 gnos-

gnosendi recolendiq; mentem eius inuaserat. Interea cum abesset diutius, nec in turba peregrinorum appareret, ad Franciscanos defertur, desiderari ex eo numero Ignatium. Franciscani suspicati id quod erat, ac veriti ne per eam solitudinem Ignatius in aliquod vitæ vel seruitutis discrimen incurreret; Armenium quemdam in eo cenobio ministrantem, ad illum perquirendum celeriter mittunt. qui descendenti ex Oliueto commodum Ignatio factus obuiam, fuste primum, ac truci vultu acriter minitari, ac temeritatem asperè admodum increpare, deinde immissa manu, & brachio ferociùs apprehensum ad diuersorium trahere minime sane renitentem, quin etiam nouo cælestis gaudij rore perfusum, quod inter eas contumelias Christum sibi præsentem, & vsque ad hospitium præeuntē, incredibili quodam genere consolationis aspiceret.

In Hispaniam redit.

Cap. XV.

Vt

VT igitur postera dies illuxit, cum reliquo peregrinorum agmine Ignatius abiit præ desiderio tristior, & relictam prouinciam sine fine respiciens: nec tamen, quoniam præfenti necessitate victus inde recederet, de muniendo in posterum sibi quandoque reditu ac mansione desperans. Cumq; primo traiectu Cyprum tenuisset incolumis, tres ibi onerarias in Italiam paratas offendit: quarum vna erat Veneti mercatoris, maxima, & omnibus rebus instructa; altera minor, sed bene firma, Turcarum; tertia Christianorū, parua, & malè compacta. Ac cæteri peregrini, quòd tempus erat hybernum, & obnoxium tēpestatibus, pro se quisque tendere, ac certa mercede pacisci, vt in primam illam ascenderent: cumque Ignatius propter egestatem à nauarcho repudiaretur, ijdem illum enixe precari, vt hominem sibi notū, probum, atque adeo sanctum ne recusaret admittere. quibus ille non minus amare, quàm inepte facetus, Atqui sancto nihil opus est (inquit) naui. calcabit equora multorum exemplo. neq; vni-

E s quam

quam exorari se passus est: sed magno ei stetit cauillus, & contumacia. Cum enim Ignatius inde per contemptum exclusus, facile obtinuisset iisdem deprecatoribus, ut in illam debilem gratis admitteretur: cumq; simul omnia nauigia vento secundo soluissent; repente cooritur atrox adeo ac saeva tempestas; ut Turcica nauis in omnium conspectu miserandum in modum fluctibus hausta, nullo profus euadente perierit; Veneta vero in scopulos illisa naufragium fecerit, saluis tamen hominibus: tertia tantum, qua vehabatur Ignatius, minime valida, ventis ac fluctibus diu multumque agitata, altero denique mense in Apuliam, lacera ac valde fessa peruenit: quo ex loco ipse deinde Venetias petijt, tam longa & periculosa nauigatione mire vexatus. Etenim studio paupertatis, quae fuit illi semper omnibus commodis & emolumentis antiquior, nudis cruribus, hyeme seuiente conscenderat, femoralibus tantum è tela, concisaque ad humeros aploide, ac scissili tunica breuiore semiamictus, cum è caelo densa caderet

deret nix, ac tristi gelu cuncta inhorrescerent. atque ad has cœli iniurias accedebant quotidiana vitæ discrimina, vigiliæque, & cœtera maris incommoda: quibus ille pœnè confectus, cum Venetias peruenisset Ianuario mense anni MDXXIV. ab hospite Cantabro clementer acceptus, nummisque aliquot ad iter faciendum, atque ad fouendum stomachum nimio frigore languentè panni quodam frusto donatus, Ferrariam venit. ibi maximum vrbs templū ingressus, dum religiose numē adorat, mendicus quidam ex ijs qui sacrarum ædium vestibula conterunt, precationi apprime intentum intuitus, confestim ad illum accedit, manumque ad stipem porrigit supplex: cui cum Ignatius ex ea quam habebat pecunia, nummulum hilari vultu dedisset, atque is (vt fit) rem ad cæteros pauperes detulisset; alius, aliusque deinceps ad Ignatium accurrere: quos ille cū se per Christum obsecrantes frustrari fas esse vix duceret, à minoribus nummis ad maiores paulatim progressus, breui totam crumenam ita penitus exhausit, vt sibi
 dcia.

deinde ad cibum illo die capiendum
ostiatim emendicare necesse fuerit.
quam rem pauperes iidem mox con-
spicati, & maxima quadam admiratio-
ne correpti; sanctum, sanctum illico
exclamant. quibus plausibus vocibus-
que nequaquam inflatus ipse, cum v-
no bonæ conscientiae testimonio nite-
retur, Genuam inde sine vlla cunctati-
one profectus est. Graue per id tempus
inter Christianos Reges vigeat bellū;
& præcipua quæque Cisalpinæ Galliæ
loca, vel Hispanicis, vel Gallicis præsi-
dijs tenebantur: cumque ob id ipsum
valde infesta cædibus ac latrocinijs iti-
nera esse constaret; admonitus à bonis
quibusdam viris Ignatius est, vt per oc-
cultos tramites à via regia declinaret,
ni cum ingenti vitæ periculo in manus
militum vellet incidere. At ille, quem
ardens odium sui, & amor imitandæ
Christi patiētiae intrepidum redderet,
recta nihilominus ire perrexit. neq; ita
multum via processerat, cum ad op-
pidum nescio quod in stationes circū-
sidentium Hispanorum incurrit, qui
tam periculoso ac suspicioso tempore
ex-

exploatorem sine dubio rati, compre
hēsū Ignatium, & in domunculam
quamdam seductum, blande primū
interrogant; deinde omni vestimen-
to, & ipsis denique calcis ferociter ex-
uunt, singulas partes proteruē simul &
curiose pertractant, numquid ad ob-
sessos vel nuntij, vel literarum afferat,
diligenter exquirunt. cum nihil eorū
quæ putauerat, neque percunctando e-
licerent, neque perserutando inueni-
rent, ira commoti, Atqui te Præfecto
sistemus, inquit, & confessionem
quam pertinaciter suppressis, exprime-
mus: cum nihil recusaret Ignatius, ac
tantummodo peteret, vt sua se tunica
tectum incedere paterentur; illi vero,
ludibrij & ignominie causa brachatū
per media castra, vulgo inspectante at-
que irridente perducunt. quam ille tā
insignem cōtumeliam excepit ac sub-
ijt alacer, cum alijs nominibus, tū præ-
cipue quòd interea sibi species quadā
est obiecta Christi Domini, cum à Pi-
lato per mediam urbem ad Herodis
tribunalia missus esset, ab eo per sum-
mam iniuriam atque indignitatē spre-
tu &

ti & illusi, & vniuerso irridente ac sibi
late populo, per hominum ora semel
iterumque traducti: cuius opprobrij se
quoque factum esse vtcumque parti-
cipem, mirifice latabarur. Sed vbi ad
P̄fecti diuersorium appropinquauit,
repentino quodam timore perusus,
coepit subito cogitare apud se, quo nã
modo ipsum alloqueretur. Etenim I-
gnatius, quòd olim in regia, sermonis
flosculos & verborum elegantiam ni-
mum studiose captasset, ad eam vani-
tatem expiandam, consulto post con-
uersionē instituerat rudi & agresti ser-
mone cum ipsis quoq; dynastis ac prin-
cipibus agere, & quo magis vulgo con-
temneretur, omne liberalioris educa-
tionis & nobilitatis iudicium studiose
celare. Tum igitur subiit illius animū,
expediret ne tali tempore quidpiã de-
fufcepta seu tarditate, seu rusticitate
deponere. Sed cum rem totam accura-
tius intuens, ab humano timore pro-
fectam animaduertisset; vsque adeo in
femetipsum animò concitatus est, vt
nulla habita ratione periculi, non mo-
do mutata consuetudine ad orationis
Ieno.

Innocentia nō descendere, sed nullum
 prorsus neque gestus, neq; verborum
 honorem habere Praefecto decreuerit.
 Quae res cuipiā fortasse temeritatis po-
 tius quā consilij videatur esse: sed v-
 tique seruorum Dei, praesertim in ipso
 seruire poenitentiae, facta vel dicta, ad
 communem sensum ac normam exi-
 genda non sunt. Cum igitur coram il-
 lo stetit, vt erat seminudus & squali-
 dus, ne aperto quidem capite, oculos
 humi defigit. multa ac varia sciscitanti
 nullam omnino reddit vocem. tantū
 ad illam interrogationem, Es ne specu-
 lator? non esse, respōdit; idque ob eam
 causam, ne si nihil contrā dixisset, silē-
 tio ipso, quod aiunt, rem affirmasse, &
 merito quaesitorem in suam perniciē
 efferasse videretur. Tum ille insanum
 ratus Ignatium, acriter milites incre-
 pat, quōd in conspectum suum, nō be-
 nē cognita re, dementem adduxerint;
 & simul, Abigite hunc, inquit, liberū-
 que dimittite. qua reprehensione ma-
 gis magisq; irritati, cum aduersus Du-
 cem hiscere non auderent, sui doloris
 poenas ab innocēte Ignatio reperunt.

nec

nec modo iurgia & probra certatim ingerere, sed etiã impetu factò, pugnis, cubitis, calcibus hominis latera faciẽ- que cõtundere, mirabiliter in ipso verberum dolore lætantis, quòd aliquid innoxio sibi ad Christi Domini exemplum perpeti contigisset. Cumq; verberando & conuitiando fessi denique destitissent, miseratus alius quidã miles excepit exanimem, ac fouit, ciboq; recreatum insequenti luce tutum abire permisit. Sed antequã Genuam accederet, rursus in statua Gallorum incidit, verum euentu admodum dispari. siquidem Dux, vt cum in Guipuzcoatum audiuit, Vasco ipse eidem regioni finitimus, quasi popularem clementer agnouit, ac benignè tractari à militibus iussum, postridie dimisit incolu- mem. Inde cum Genuam peruenisset, Rodericum Portundum ibi offendit Cantabrum, Hispaniensi classi præpositum, in Ferdinandi quondam regia sibi notum; cuius beneficio dum Barcinonem traicitur, nihilo pacatiori usus est mari, quàm terra paulo ante usus fuerat. Etenim à piratis conspecta
na-

nauis, qui valida per eos dies classe infestum habebant mare Ligulticum, ingenti nautarum labore metuque manus infectantium effugit.

Barcinone ad studia litterarū aggredditur.
Cap. XVI.

INterea Ignatium Hierosolymitana commoratione prohibitum, grauis coquebat cura, quid ageret, quodnam potissimū vitæ genus eligeret. ac multa secum agitati venerat illi dudum in mentem, coenobium aliquod ingredi maximè dissolutum, vt ibi, dum lapsam religionis disciplinam, & verbo & exemplo conaretur ad veterum instituta redigere; & cæteris aliqua re pdesset, & ipse interea (quod necessario futurum videbat) ab ijs qui restringi se nollent, multa pro Christi nomine pateretur. Sed incertus num id maximè ad Dei gloriam pertineret, quam videlicet vnā in omni actione spectare cōfueuerat; multa ac diligenti prece & ieiunio explorat numinis voluntatē: ac diu perplexus, in eam denique mentem sese diuinitus planè sensit impel-

F li, vt

li, vt sine dubitatione statueret, primū
operam suam, qualis qualis esset, ne
quaquam intra vnius familiæ cancel-
los includere: deinde, quo latius pate-
ret vtilitas ac fructus animorum, eius-
dem consilij ac propositi idoneos alios
quot ad legere socios atque adiutores
postremo, vt sine hominum admirati-
one versari in adiuuandis hominibus
posset, ad sancti Spiritus vñtionē, do-
ctrinæ quoque subsidium, ac litterarū
cognitionem adiungere, præsertim
quòd ea commendatione facultatem
etiam repetendæ atque obtinendæ Hie-
rosolymitanæ prouinciæ (cuius illi cu-
ra viuebat in pectore) facile se ab ec-
clesiasticis magistratibus aliquando
impetraturum sperabat. Et quidem,
quod ad litterarum studia pertinet, cū
nondum intelligeret, quàm illa sibi to-
tum hominem fere vendicent, ratus
posse interim se animis quoque adiu-
uandis vacare, Minoressam ad gregem
illum suum reuerti decreuerat, vbi &
sparsa in hominum mentibus pietatis
virtutisq̃ semina ad bonam frugem
perducere, & Cisterciensis cuiusdam
mo-

monachi, spectate sanctitatis ac doctri-
næ viri, tum consuetudine perfrui, tū
industria erudiri magnopere cupiebat.
Sed cum illum, contrā quā putarat,
demortuum reperisset, Barcinonem
sibi studiorū idoneam sedem putauit
fore, propter eā maxime causam, quòd
cum paupertatem perpetuo colere, ni-
hilque ab domo sua & cognatis acci-
pere decreuisset; in ea vrbe multos ha-
bebat spirituali necessitudine sibi con-
iunctos: in ijs Ardebalum quemdam
peritum, vt locis ac temporibus illis,
Iudi magistrum; & Elisabetham Rosel-
lam primariam feminam, quorum al-
ter operam illi gratuitam, in docēdo,
altera in quotidianos vsus quidquid
opus esset benigne detulerat. Vt igitur
Barcinonem reuertit, seque Ardebalo
dedit in disciplinam, repuerascere in
gratiam Christi matura iam ætate vir
(quippe tertium circiter ac trigessimū
agebat annum) & elementarius pro-
pmodum fieri non erubuit. Ceterum
ad illa spinosa rudimenta Grammati-
cæ capienda, ediscendasque verborum
inflexiones & nominum, cum alia e-

rant ei impedimento, tum illud precipue, quod animum ad rerum caelestium sensa concipienda longo iam usu promptum & agilem, si amandi vocabuli vel alia quæpiam eiusmodi vox adinuisset eorum, quæ piè ac religiose cogitare & commentari cōsueuerat, subito pœnè abstractus à sensibus, in contemplationem diuinæ caritatis ac sempiternæ beatitudinis, tota mente raperetur. Ex quo fiebat, non solum ut nihil noui mandare memoriæ posset, sed etiā, ut si quid antea impressum esset, id ipsum concursu nouarum & præstantiorum imaginum illico deleretur. Quam ipsam rem, quasi futura presagens, pro sua parte adiuuabat etiam ualifer humani generis inimicus, eo maxime tempore crebra intelligentiæ lumina eidem offerens, & recondita patefaciens scripturæ sacræ mysteria. Quod ille cum cerneret, cumque adhibito sepiè conatu, euagationem hanc frustra cohibere tentasset; pro ea discretionē spirituum quam diuturna exercitatio ne parauerat, facilè sensit diaboli fraudem, sese à litterarum studio reuocare

conan-

conantis. ac quo cōsilio Barcinonem sese contulerat, id ipsum labore ac diligentia consequi maiorem in modum exoptans, hanc iniijt rationem eius abigendæ molestiæ. Templum erat beatæ Virginis, cui à Mari cognomē est, gymnasium proximum. in id templum fuis ritè ad Deum, eandemque Virginem precibus, Ardebalum pro amicitia accersit; rem illi totam, vt erat, exponit; deinde se ad pedes abiicit homini, etiã atque etiam obtestans, ne ab incepto desistat; se vtique, modo sibi panis & aqua nō desit, in proximū biennium, & eo amplius, si op⁹ fuerit, ad scholas frequentem esse venturum, seduloq; daturum operam litteris; petere & rogare, vt ab se quotidie non minus quàm à cæteris pensum exigat; cessantē, quasi quemlibet vnum è grege puerorum, arbitrato suo & verbis & plagis accipiat. Miratus viri humilitatem ac probitatem Ardebalus, bonum animum iubet habere, suamq; illi operam denuo pollicetur. Atque hac submissione victus denique dæmon abscessit, & importunis illustrationibus Dei beneficio re-

cedentibus, operæ pretium Ignatius facere, & liberius in grammaticæ cognitione cœpit excurrere. Interea discendi mirabiliter auido, & omnia studiorum cōpendia perquirenti, suasere nulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore doctrina iungendam, vt Erasmus Roterodami, qui ea tempestate Latinitatis auctor idoneus habebatur, Enchiridion militis Christiani studiose perlegeret. quod ille facere cum cœpisset, celeriter sensit ea lectione spiritus feruorem in se, quasi frigida superfusa, restingui: consultoque per preces Deo, ta librum illum abiecit, vt neq; in manus postea sumpserit ipse, & multo post, Generalis creatus, omnia scriptoris illius opera in Societate IESV legere vetuerit: non quo singula hæretico veneno infecta putaret; sed ne quis fortis captus facetijs ac dicacitate viri, sensim ut fit, ab incorruptis ad vitiosa descenderet. Nec tamen eo tempore Ignatius, quamquam studio litterarum adeo intentus, cōsuetam caritatis officia & studium pœnitentiæ omisit. quinimmo cum Barcinonē valentiore, quàm inde abie

abierat stomacho reuertisset, non ille quidem ad saccum redijt; neque orationi ita multum temporis tribuit; sed tamen vestitu admodum vili usus est, & calceos ad ostentationem vitandam ita perforauit, vt soleis paulatim magis magisque discerpatis, hyeme iam sæuiente, nudis humi plantis incederet: atque etiam subsociis operis, crepto è scholasticis exercitationibus tempore, institit pia passim colloquia serere; plebem infimam doctrinæ Christianæ præceptis imbuere; quosdam etiam spiritualibus exercitijs ad virtutem ac perfectionem informare. Quarum rerum admiratione permoti præ ceteris viri quattuor, sese ad Ignatij ductum atq; institutum aggregarunt (quibus tamen, vt suo loco videbimus, in proposito constantia defuit) Callistus quidam, qui auctore Ignatio peregrinationem Hierosolymitanam nuper obierat; alterum Artiangam cognomento appellabant; tertius fuit è Gotholaniæ proregis familia, nomine Cazeris; ad quos vltimo loco Ioannes adolescens, natione Gallus ac-

cessit. His ille socijs auclus; tamen si studiorum metam quamprimum attingere optabat, quo liberius omnem curam atque operam in hominum salute consumeret; tamen quod sibi nondum sat firma Grammaticæ fundamenta iecisse videbatur, numquam adduci potuit, ut ab Ardeali disciplina discederet (quamuis ad superiores artes vulgo idoneus haberetur) quoad insignis quidam Theologiæ doctor, cui sese excutiendum examinandumque tradiderat, facto periculo, ad reliquorum sententiam accessit. Cuius auctoritatem & iudicium ne contemnere videretur, licet ipse sibi haud sanè placeret, ad grauiora studia Complutum vna cum socijs abiit.

Eiusdem commemoratio Complutensis.
Cap. XVII.

Ibi cum ad publicum xenodochium suo more diuertisset; artium, ut appellant, curriculum iniit non admodum felici successu: quippè qui eadem illa præpropere festinatione incitatus, nullo poenè seruato vel ordine vel discrimine

scrimine disciplinæ, multa & varia v-
 no eodemq; tempore aggressus est; &
 in Logicis Terminos, quos appellât, in
 Physicis Albertum, in Theologia Ma-
 gistrum sententiarum (qui maxime li-
 bri tum in Hispania terebantur) euol-
 uere, & plures quotidie in scholis au-
 dire cœpit interpretes, quæ res in speci-
 em utilis & compēdiaria, vel maximo
 ei in id ipsum quod properabat, impe-
 dimento fuit. Etenim, quod in rebus
 humanis fere fit, cum auide sequeretur
 omnia, nihil propemodum assequeba-
 tur, & ipsa varietas ac multitudo rerū,
 tum intelligentiæ tenebras, tum vero
 memoriæ perturbationem & confusi-
 onem afferebat. Ad hæc illud etiam
 accedebat incommodi, quòd in sum-
 ma paupertate non solum ex emendi-
 cato viuebat ipse cum suis, verum etiã
 aliorum inopiam ac difficultates, con-
 quisitis vndique eleemosynis, magno
 labore & corporis & animi subleua-
 bat. Præterea, quod eius cursum vel ma-
 xime retardauit in litteris, tanta cupi-
 ditate ardebat, errantes animas ad bo-
 nam mentem, atque ad legem Euange-

licam reuocādi, vt se, quamuis alieno
tum tēpore continere non posset, quo
min⁹ & in scholasticorum circulis de
vera virtute ac pietate sermones iniice
ret, & in triuijs pueros, plebemq; fidei
Christianæ præceptionib⁹ erudiret; &
omnium ordinū homines passim ad
cultum Dei, studiumque religionis, a-
cri ac vehementi oratione incitaret.
Quibus adhortationibus cōmoti mul-
ti, cum ad sanitatem & officium redi-
rent, & crebris altisq; suspirijs veram
cordis contritionem ac poenitentiam
testarentur; ab imperitis quibusdam I-
gnatius in suspicionem & crimen ve-
nificij vocari est cōceptus; quasi homi-
nes oratione sua cardiacos redderet.
Præterea cum insignes quædam in po-
pulo repente morum ac vitæ mutatio-
nes existerent, & maior in dies homi-
num cōcursus ad Ignatium fieret; bre-
ui rem ad sacros Inquisitores Toletū
pertulit rumor. Gliscebatur eo maximè
tempore apud Germanos Lutheriana
pestis, manabatque malum quotidie
latius. Quinetiam in Hispania ipsa, in-
fani conatus eorum, qui sese Illumina-
tos

tos ferebāt, paulò antè magistratum diligentia oppressi fuerant. Quocirca Quæsitores in omne eiusmodi contagionis periculum excubantes animo, atque ex hac hominum frequentia & inusitato agēdi genere veriti, ne quod nouum incendium existeret, Complutū celeriter aduolāt, in Ignatij doctrinam ac mores diligenter æquè ac dissimulanter inquirunt. cum nihil neque in dictis neq; in factis à recta fide alienum inuenirent, Ignatium ne appellent quidem; tota re delegata Vicario Archiepiscopi, Ioanni Figheroæ, qui deinde Regio consilio præfuit, Toleum ipsi ad sua tribunalia reuertuntur. Neq; ita multo post Vicarius ipse, magis vsurpandi iuris causa, quàm quòd rem vlla animaduersione dignam putaret, ad Ignatij diuersorium adit quiete, & pauca quædam ab eo percunctatus, ad extremum exponit, inquisitum in ipsius & sociorum vitam esse acriter, neque inuentum quidpiam vitiosum; proinde more suo animarum salutis operam darent, cum eo tamen, vt non vno eodemq; omnes habitu incede-

cede-

cederent; ne tali tempore nouam aliquam sectam inducere viderentur. Natium coloris lanae veste cuncti utebantur. iussit ille Ignatium & Artiagā nigro, Callistum & Cazerem rufo colore distingui, adolescentem Gallum nihil mutare. nec recusauit Ignatius, vt erat magistratibus apprime obediens. Interiecto deinde quattuor fere mensium spatio, cum nihil de instituta docendi ratione remitterent, nec persuadere sibi Vicari^o posset, homines idiotas, in ijs tractandis, quæ ad Christianæ fidei dogmata pertinent, nusquam labi; rursus in eos clam institit quærere. sed cum nihilominus sana cuncta reperisset, rem totam sine vlllo iudicij tumultu suppressit. Nec tamen ita multo post Vicarius idem tertiam in Ignatium quæstionem exercuit, quorundam calumnijs ac suspicione compulsus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, vt diximus, populi turba promiscua, in ijs foeminæ duc honesto loco natæ, grandis natu mater, & filia forma eleganti. hæ publicis Ignatij adhortationibus incitatæ, vt est sexus ad
pieta-

pietatem propensus, adeo exarsere, vt cūcta Hispaniæ valetudinaria peragrarē, & in Christi Domini gratiam toto vitæ suæ tempore pauperibus ministrare decreuerint. Hoc animi propositū Ignatio cum aperuissent; dissuasit ille magnopere cum alias ob causas, tum ne cuius oculos animumque sollicitaret aspectus adolescentulæ, non deesse Compluti pauperes, quos officij causa, si vellent, inuiserent; posse etiam operam dare sacro Eucharistiæ ferculo prosequēdo, & alia id genus obire per multa, vtriusque sexus, alterius etiam ætati magis congruentia. Quibus rationibus, & simul auctoritate viri deterite, cogitatum quidem illæ deposuere prouinciam; verumtamen eadem agitata spiritus vi, temperare sibi postea nequiuerunt, quominus incōsulto atque in scio prorsus Ignatio, pedibus, ac mendicantium specie aliud genus peregrinationis longæ difficilisque susciperent. Giennium in Bætica est vrbs, quam nonnulli Mentefam Oretanorum falso putarunt, sacro Sudario in primis visenda, in quo crucem sibimet baiu-

baiu-

baiulantis expressa Christi Domini adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pedibus, ut dictum est, paucis admodum conscijs profectæ, duodecim ferme dierum itinere, cum in urbe non apparerēt, admiratio primum affinium ac vicinorum orta: deinde vbi à familiaribus cognitum est, peregrinantium habitu petijisse Giennium, varie pro suo quisq; sensu rem interpretari: nonnulli probare factum, pleriq; reprehendere, quòd eo loco feminæ sine comitibus, nullo apparatu se in iter periculosum dedissent. Doctor vero Cirolius, cuius in tutela erant mulieres, auctorem eius consilij suspicatus Ignatium, vehementer excanduit, facinus indignum exclamans, hominem externum & ignotum, in aliena patria suis concionibus cuncta miscere, & ipsas matres familias à cura domesticarum rerum auocare, nobiles vero puellas in pudicitiae discrimen adducere. Atq; his querimonijs Vicarium perpulit, ut Ignatium in carcerem, misso repente viatore, conijceret. Erat æstiuum anni tempus, & satis laxa custodia. itaque ad
cum

cum totis iam illis finibus celebrē, vel spectandi, vel audiendi causa plurimi ventitabant. quibus ille securitate mirabili tū Christianæ doctrinæ rudimēta, tum etiam, vbi res exigeret, spiritualium exercitationum præcepta more suo tradebat. Georgius quidem Naue-rius, insignis ea tempestate doctor, & magna apud Carolū Cæsarem gratia, cum ad eum visendum accessisset, animi magnitudinem, & dicendi vim admiratus, vt primū ad suos domum reuertit, Hodierna die vidi Paulum (inquit) in vinculis. Iamque septimum decimum diem ibi transegerat non solum innoxius, verum etiam profus ignarus, cuius criminis nomine accerferetur; cū eius interrogandi gratia (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipse cum scriba publico in carcerem venit. Ac primū (vt fit) varijs quæstionibus versare in omnes partes Ignatij animum: deinde, quoniam regijs prohibiti edictis, tamen Hispania fere tota, ementito corporis habitu cultuque Iudæi multi versantur, maleficum genus hominum, & valde
Chri-

Christianis inimicū; sciscitatur ex eo
Vicarius, obseruet ne Sabbata: cui ille,
Vtiq;, in honorem beatæ Mariæ virgi-
nis (inquit.) nam cæteroquin & Iudai-
cos ritus ignoro, & verò Iudæum pa-
tria mea fert nullum. Postremo, no-
stin, ait, mulieres quasdam duas, matrē
& filiam? Cum Ignatius annuisset, Nū-
quid auctor illis fuisti (adiungit) pere-
grinandi Giennium? Nihil vero min⁹,
ait Ignatius: quinimo credas mihi iu-
rato velim, cuiusmodi concursationes
& itinera in vniuersum vtrique disflua-
fisse me; & si profectæ sunt, me ignaro,
atque adeo inuito profectas. Tum hi-
lari vultu Vicarius, humeros Ignatij
leniter apprehendens, Atqui ob id ip-
sum, inquit, in custodiam te scito fuif-
se coniectum. His ita peractis, ac tota
serie quæstionis per scribam in cōmen-
tarios relata, Vicarius abiit. Interea pe-
regrinatione confecta, secundo & qua-
dragesimo deniq; die mulieres reuer-
tuntur. è quibus Ignatij innocentia cla-
rè perspecta, venit in carcerem scriba,
& Vicarij sententiam Ignatio recitat:
qua primum iuebatur ipse cū socijs
cæte-

cæterorum scholasticorum habitu incedere; deinde quadriennij præfiniebatur spatium sacræ Theologiæ cognoscendæ, ante quod exactum spatium, de fidei Christianæ mysterijs ad populum verba ne facerēt. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil sane recusabat Ignatius, dummodo in idipsum egenti sibi necessaria præberētur: illam vero temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd ea re sibi viam ad procurandam animorum salutem obstrui cerneret. Itaque sine vlla dubitatione Salmanticam ad sua prosequenda studia migrare constituit, còm septimum non amplius mensem Cōpluti moratus, inter eas ipsas difficultates & occupationes, non nihil tamē è Logicis, Phycisq;, & ex ipsis Theologiæ fontib⁹ degustasset. Sed interim, ad gloriā Dei, ne quid in doctrina moribusque suis resideret infamiæ, Toletanū Archiepiscopum (cuius in dicecesi Complutum est) sibi ex itinere ad eundum, totamque ei rem gestam, & omnem consiliorum suorum rationē explicādam existimauit. Is erat Alfon-

G sus

sus Fonseca, morabaturque eo tempore Pintia, à quo benignè acceptus, animatusque ad coepta strenue promouenda, nec non instructus viatico, Salmanticam venit, quò comites iam antè processerant. quorum ille diuersorium ignorans, primum omnium sacramentum ingreditur, vbi orantem conspiciata pia quaedam mulier, instinctu videlicet numinis, vltro ad eum accessit, & sciscitata nomen, ad socios iam sibi notos lata perduxit. Verum Ignatione Salmanticæ quidem quieto esse diutius licuit. Cum enim quod supererat à studijs otij, in cohortandis ad virtutem ac pietatem & priuatim & publice non modo plebeijs, verum etiam principibus viris insumeret; neque vero, adiuuante Domino, frustra operam collocaret; omnium in se oculos repente conuertit, urbemque totam celeriter eius nominis fama peruasit. Erat omnino inusitata res, & ipsa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à cæteris (etenim eos Figheroa suo sumptu Compluti scholasticorum vestimentis ornauerat) A-

post-

postolico ac pastorali propemodum munere fungi palàm, & sacerdotes ipsos ad partes suas rite obeundas accendere. Et cum eiusmodi vitæ genus valde probarent, suspicerentque permultitum vero non deerant, qui totam rē secus interpretarentur, ac diligentius cautiùsque examinandam putarent.

In ijs Dominicani fratres è diui Stephani præclaro cœnobio, quamquam eorum pro potestate non erat eiusmodi quæstio, tamen, quo erant caritatis ardore, sat suum rati, quod communem ad rem totius Ecclesię pertineret, Ignatium noscere, spiritumque ipsius, & doctrinæ genus, & vitæ institutum expendere omnino constituunt. Interim ignarus huiusce consilij Ignatius, confessarium ex ipso cœnobio sibi delegerat. Is igitur confessarius aduenam iussu Vicarij (nam Prior, seu cœnobiarcha tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inuitat; nec renuenti, Fac (inquit) paratus accedas: quærenda ex te non pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, sine cunctatione promissa fecit Ignatius. Exceptus

est cum vno è comitibus Callisto, c
miter. Sublatis deinde mensis, vtru
que Vicarius cum eodem confessari
& alio è fratribus in sacellum quod
seducit. confident omnes. Tum bla
do vultu Vicarius Ignatium intuen
gaudere se admodum inquit, ac val
probare, quòd ille cum socijs Aposto
licum in morem peregrinando pop
los doceat, atque ad cultum Dei, ac
dium pietatis impellat. verumtame
auere se nosse, quibus maxime litter
operam dederint. Cùm id, quod era
Ignatius minime doctos fateretur e
se: Quid igitur, inquit, doctrinæ ac re
expertes, conciones de rebus diuinis
habetis? Nos vero nequaquam conc
namur, ait Ignatius; verum de virtu
tis pulchritudine, de vitij foeditate, o
ocasio se se dat, familiariter & ex
quo loco differimus, atq; homines a
odium peccatorum, amoremque pro
bitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sc
vtique de virtutibus vitijsque sine lib
ralium artiũ cognitione disputari non
potest, vel à magistris & libris accepta
vel infusa diuinitus: vos vero neq; lit

teris

teris, neque doctoribus operam dedi-
stis, vt ipsi fatemini: restat igitur, vt à
Spiritu sancto vobis hæc tradita sint.
atqui hoc ipsum est de Spiritu sancto,
quod maximè querimus. Tum Ignati-
us, vt peti se vidit repētino dilemma-
te, cum aliquantulum substitisset, De
his, inquit, hæctenus. Cum nihilominus
instaret ille, ac Spiritus sancti verbo ho-
minem vrgeret; oppressus Ignatius tã
perseuerãti interrogatione, in eodem
tamen gradu constantiæ perstitit, seq;
nihil præterea responsurum affirma-
uit, nisi quibus legitime interrogandi
ius esset. Quo loco Vicarius: Ita ne ve-
ro? inquit. Cum nouæ impostorum se-
ctæ quotidie pullulent, & in errorem
ac fraudem ita multos inducant; vos
in reddenda vestræ doctrinæ ratione
tergiuersamini? Atqui efficiam, vt om-
nino reddatis. Triduum deinde intra
sacros cœnobij fines detinētur, atque
humanissime tractantur à Fratribus.
Eo spatio exacto, ecce tibi à Baccalau-
reo Fria, Vicario Salmanticensis Epif-
copi, notarius ambos perducit in car-
cerem, includitque separato à reliqua

reorum turba conclauit, mirum in modum squalido, ac peruetusto, odoris teterrimi; cuius tectum medium stipula ligneus fulciebat, ac stipiti ferrea catena erat affixa dodrantium longitudine circiter nouem, bifida ad extremitate ferie. huic ergo catenæ altero utrumque pedeadstringūt, sic, ut unusquā alter sine altero progredi, aut loco penè motum se posset. Igitur tota ea nocte per summum corporis incommodum nullam capta quiete, in hymnis & canticis persistit. postridie, ut per urbem vulgaris est, continuo boni viri complures cum stragulis, culcitrisque, & ciborum apparatu adfuerunt, quorum benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea custodia ceptus est. Itaque, ut ante Compluti, sic eo tempore concursus ingens hominum ad eum fieri. ad quos ille admirabili tranquillitate, de contemptu rerū humanarum, de futuro extremo iudicio, deque sempiternis præmijs atque supplicijs differebat. In ijs Francisco Mendozæ (qui postea S. R. E. Cardinalis & Episcopus Burgensis est mortuus)

mife

miseranti casum ipsius, & amicè ex eo
quærenti, grauitérne ferret custodiam
& vincula: Tantúm ne malum tibi vi-
detur esse carcer? inquit Ignati⁹. atqui,
scito, vrbe Salmantica tota nõ ita mul-
tas esse compedes, manicásve, quin e-
go plures Christi Domini causa vehe-
menter exoptem. Interea Baccalau-
us Frias ad carcerem accedit, Ignatium
& Callistum diuersos interrogat, ac va-
rijs percontationibus, quales haberi à
iudicibus solent, vtriusque sensus & a-
nimum diligenter explorat. Cum illi
congruentia responderent, nec modo
sibi, sed etiam intet se mirè constarent,
denique librum Exercitiorum, de quo
inaudierat, poscit: nec recusat Ignati⁹;
quinetiam sibi præterea esse tres in ca-
dem vrbe socios aperit, editque diuer-
soriij nomen ac notas, quibus inueniri
sine errore possint. neque vero super-
sedit ille missis licitoribus eos in carce-
rem tradere inferiorè; ne quod ijs col-
loquium cum Ignatio, neu qua cõmu-
nicatio consiliorum esset. Post hæc,
ablatum Exercitiorum librum & ipse-
met accuratè perlegit, & examinandū

præterea tradidit tribus Theologiae doctoribus, qui dum singula diligenter expēdūt, accidit interea res ad innocentiam Ignatij & sociorum declarādam non leuis momenti. cū enim ceteri qui in vinculis tenebātur, per negligentiam custodum effracto carcere omnes repente dilapsi essent; Ignatius comitesque soli in summa fugiendi licētia postridie ibidem inuenti sunt, & cunctis admirantibus, approbantibusque, confestim in amplam domum & comodam inde magistratuum iussu traducti. Citatus præterea Ignatius ad Baccalaureum, & reliquos libri sui recognitores, cum & de Exercitiorum ratione, & de præcipuis fidei Christianæ mysterijs multa ex eo quærerētur, paucis ac demisse præfatus, neque se vacasse admodum litteris; & quæcumque sentiret, diceretve, Ecclesiastico iudicio & censuræ cuncta submittere; ad singulas quæstiones de sanctissima Trinitate, de Incarnatione Domini, de sacramento Eucharistiæ, aliasque complures, ita respondit, ut iudices ipsi poenè obstupescerent. Præterea è iure canonico proponi-

ponitur ei difficilis quidam nod⁹, quē ipse, cum item responsa Doctorum se ignorare dixisset, illico soluit egregie. Postremo iussus primū Decalogi præceptum, vti consueuerat ad populum, sic ibidē repente explicare; in eam sententiam vsque adeo variè & copiose dixit, vt omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cum dies vinculorum esset secundus iam & vigesimus, vnà cum socijs euocatur ad iudicium sententiam audiendam: cuius erat summa, innoxios eos, & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde posse arbitrato suo in adiuuandos homines ac plebem erudiendam incumbere; tantum ne intra quadrienniū in Theologiæ studio exactū, quæ cogitatio letali, quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pœnè iure Pontificio ac Theologia difficillimus est) auderent ipsi per se definire, atque statuere: id autem propterea, quòd in Exercitiorum libro signa quædā tradita viderant iudices, ad peccata capitalia à venialibus dignoscenda: quæ tamen quod nihil

continerent à recta fide alienum, nominatim improbare non audebant. Recitata sententia, cum honorifice tractatum ab se Ignatiū putarent iudices; ille vero suis rebus è conscientia apprimè confidens, vehemēter indoluit, ab ijs quos verè & Catholicè fidei tutores ac præsides agnoscebat, nullo in suis neque dictis, neq; scriptis deprehenso vitio, tamē in re tanta tāq; necessaria sibi silentiū imponi; atq; iter ad excolēdos ac pro viribus adiuuādos homines impediri. Quæ ipsa res inclinatum iā ante animum eius impulit, vti satius iudicaret ex hisce difficultatibus, quas in Hispania obijci sibi subinde videbat, ad scholas Parisienses in Galliā vltro sese transferre: vbi tum ob suam nouitatē, & eius linguæ inscitiam sibi minus interim negotij putabat fore, tū propter illius academiæ celebritatem atq; frequentiam, non defuturos deinde quos ad suum institutum, atque ad Apostolica vestigia sectanda perliceret.

Lutetiam proficiscitur.

Cap. XVIII.

Et

ET quoniam ad iter adeo longin-
 quum & anceps, non idem erat so-
 cius animus; atque etiam, vt maxime in
 columes eò peruenissent, incertum e-
 rat, apud ignotas nationes quam copi-
 am in studijs litterarum degēdi essent
 habituri; communicato cum ijs consi-
 lio statuit Ignatius antecedere solus i-
 pse Lutetiam: & si quidem res faculta-
 tem habitura videtur, vt eos ibidem
 alere possit, ipsos euocare per litteras;
 sin minus, tota de re facere certiores;
 vt quamquam diuersis locis, eadem ta-
 men coniunctione animorum, emen-
 so interim philosophiæ ac Theologiæ
 curriculo, intermissam ad tempus cō-
 suetudinem Deo volente deinde repe-
 terent. Rebus igitur ita compositis,
 quamquam è præcipua Salmanticensi
 nobilitate multis ægre ferentibus, ac
 maiorem in modum renitentibus, vi-
 gesimo circiter die quā è custodia exie-
 rat, in viam se dedit Ignatius, onustum
 libris a se illic præ se agens; ac Barcino-
 nem deuenit. Hic vero, vt inter vete-
 res amicos ac familiares, omni ope cer-
 tandum illi fuit, vt se à lacrymis atq; à
 com.

complexu carorum auelleret etiam atque etiam deprecantium, ne patriam cum externa regione mutaret, neu fe tali tempore in manifestum vitæ periculum vltro dmitteret. Vigebat adhuc bellum inter Hispanos Gallosq; & circa regni vtriusque præcipue limites infesta latrocinij loca, & recentes multorum cædes ad metum proponebantur. Sed ille nec terrore, nec precibus de suscepto consilio demoueri se passus, certè illud recusare non potuit, quominus tum ad sumptus itineris, tum ad necessaria Parisijs comparanda, nûmorum aliquid partim in numerato, partim in nominib⁹ ab Elisabetha Rossella, & alijs quibusdam amicis acciperet. Quibus ille subsidijs, ac præcipue diuinæ bonitatis ope munitus, hyeme summa, pedibus, vt solebat, nullo duce vel comite inde profectus est sub initium anni M. DXXVIII. cumque Ianuarium totum in itinere posuisset, Februario mense Lutetiam sospes introijt. Ibi, quod ad studia pertinet, respiciens perexiguum præteriti temporis fructum, rationibus suis accuratè subductis, ad
Dei

Dei gloriam statuit in litteras toto pe-
ctore incumbere. cumque experiendo
iam cognouisset, eam esse humanæ
mētis imbecillitatem, vt in plura vno
eodemque tempore vix atque agrè suf-
ficiat, dānata priore festinatione, post
hac, compendijs omissis, regia via pro-
cedere, & studiorum suorum nouum
initium ordiri decreuit. Igitur ad Mō-
tis acuti collegium itare quotidie, ibi-
que inter procacium puerorū greges,
matura iam ætate vir, grammaticæ ru-
dimenta repetere non dedignatus est.
Simul etiam de stato precationis tem-
pore, & vexatione corpusculi, quo pl^u
otij ac virium studio superesset, mul-
tū imminuit, sic tamen, vt illa præci-
pue tria numquam omiserit: primum,
vt quotidie sacrificio Missæ religiose
interesset: alterum, vt octauo quoque
die post pœnitentiæ sacramentum cæ-
lesti pane sese reficeret: extremum, vt
bis quotidie sua eius diei dicta, facta,
cogitata quàm diligētissime recogno-
sceret; conferensque hodiernum cum
hesterno die, hebdomadam cum heb-
domada, mensēque cum mēse; suos
in

in

in spiritu vel progressus, vel regressus perquam accurate exploraret atque perpenderet. Procuracionem quoque alienae salutis, & institutam consuetudinem agendi cum proximis, tantisper dum litteris, ac praesertim philosophiae vacaret, aliqua ex parte remisit, nunquam tamen omnino deposuit.

Extrema inopia incommoda superat.

Cap. XIX.

Iam vero, satis usu ipso edoctus, quantum detrimentum studiis afferat mendicitas, & cura tolerandae in singulos dies vitae; & nihilominus optans Christi Domini & Apostolorum exemplo nihil prorsus in hoc saeculo possidere; piorum benignitate ac facultatibus totam rem ita moderari constituit, ut neque in diem, ut antea, precario victitaret, & nihil idcirco de voluntariae paupertatis proposito meritoque deperderet. Sed ea res primis utique mensibus minime cessit illi e sententia. Cum enim sese in Hispanorum aliquot contubernium contulisset, qui plurimi Parisiis ipso belli tempore versabantur,

&

& exactam è syngrapha Barcinonensi pecuniam cuidam ex eadem natione custodiendam dedisset, eam ille clam suos in vsus non optima fide conuertit; cumque postea reddendo non esset, reliquis iam nummis insumptis Ignatius, & à locupletibus amicis, quorum ope adiuuari posset, longo interuallo disiunctus, tanta subito rerum omnium inopia oppressus est, ut ei cibum ostiatim quaritare quotidie, & in hospitalem sancti Iacobi domum, infimis precibus exorato eius loci præfecto, demigrare necesse fuerit graui sanè incommodo. Quippe Lutetia Parisiorum, vrbs in primis Europæ totius & magnitudine & celebritate visenda, trifariam est diuisa: partem vnã, quam Sequana fluuius insulam efficit, regia vetere, foro, & tribunalibus nobilem, vulgo Ciuitatem appellant: altera, que nouam regiam continet, Oppidum dicitur: tertia pars, iam inde à Carolo Magno dicata Musis, Vniuersitas nominatur. in hac, præter cæteram incolarum turbam, scholastici maxime inhabitant; ac numerantur ibi collegia per multa

multa libero aditu, cum suis vnum-
quodq; liberalium artium discipulis
& doctoribus, & praefecto collegij, quæ
Primarium vocant. Igitur ex ea vicini-
tate in sancti Iacobi hospitium, quod
procul inde est in suburbio, extrema
necessitate compulsus Ignatius, in tan-
to locorum interuallo, cum alijs affli-
ctabatur incommodis, tū vero quod
cum ante lucem in academia incipe-
rent scholæ, nec nisi nocte desinerent;
ipse, illius hospitij legibus, nec manè
ante solis ortum egredi poterat, & ve-
spere ante occasum regredi cogeba-
tur, sic, vt inter eundū & redeundum
quamuis industrio ac vigilantij discipu-
lo, multum & de magistri dictatis, &
de tota scholarum exercitatione de-
periret. Cui tanto detrimento cum in
presentia nullum aliud remedium oc-
curreret, consilium cepit more scho-
lasticorum egentium, ea conditione
locandi operam suam alicui ex acade-
miæ Primarijs, doctoribusue; vt quod
sibi à rebus domesticis otij superesset,
id totum in scholastica disciplina, stu-
dijsq; doctrinæ consumeret. Sed ma-

gis

gis magisque probante Deo constantiam & patientiam viri, conditionem eiusmodi, quamuis magna adhibita diligentia, nactus est nullam. Itaque deiectus hac spe, cum id ærumnosæ vitæ genus aliquandiu tolerasset; & quos in Hispania reliquerat socios, de statu rerum suarum per litteras monuisset, hortatus, ut ibidem ex condicito curriculum studiorum absoluerent; rationem inijt multo commodiorem, ut indictis vacationum ferijs, in Belgium, atque interdum etiam in Angliam siue Britanniam, ad Hispanos negotiatores excurreret: quorum benignitate cum facile obtinuisset annuam pecuniæ summam, Lutetiæ toto studiorum tempore certis pensionibus exigendam, commodius multo cœpit in liberalium disciplinarum cognitione versari. Cumque octodecim fere menses Latinæ linguę tribuisset in Montis acuti collegio, in collegium cui à sancta Barbara nomen est, ad Philosophiæ studia transijt alacritate mirabili: ac primum occursantes denuo rerum cælestium importunas imagines, quamquam eximia cum

H animi

animi delectatione cōiunctas, eadem spiritus constātia, qua superiores illas iterum ab se reiecit ac repulit; deinde magistris attente audiendis, multa ac diligenti eorum quæ audierat commutatione, quotidianis denique gymnasiis exercitationibus, triennio & mensibus sex (quod spatium temporis curriculo Philosophiæ in academia illa tribuitur) ita profecit, ut honorifico magistri iudicio ac testimonio (is erat Ioannes Penna Philosophus) post cōsuetam certamina, ritu solemnem, laurea, cæterisque doctrinæ insignibus decoratus sit. Post hæc in cœnobij Dominicani gymnasio sacram Theologiam aggressus est, ingenti sane labore & industria, cum præter cæteras lucubrationes, hyemem sæuente, quotidie manè ante lucem ad scholas, quæ illa circiter hora ibi habebantur, accederet. atque ex eo studio tantum Deo adiuuante percepit, quod satis esset ad fidei doctrinæque suæ rationem, sine suspitione vlla nouitatis, ex Patrum decretis atque auctoritate reddendam.

Varie

Variè propter Christum exercetur.
Cap. XX.

NEq; vero, quamuis interim à plebis catechesi atq; à publicis actionibus abstineret, idcirco tamen, quoad per scholas licitum est, ab adiungendis ad Christum hominibus, animandisq; ad studium veræ laudis & gloriæ destitit. quapropter multi nec infimæ fortis viri, priuatis ipsius colloquijs ac monitis incitati, partim castigato vetere luxu, Christianæ disciplinæ seueritatem induerunt; partim etiam solemnino voto varia religiosorum instituta professi sunt; partim denique ingenti academiæ totius admiratione, in Christi gratiam pecunia egentibus distributa, pauperem vitam agere, atque adeo ad conculcandum penitus omnem sæculi fastum, & expianda superbix crimina, palam per vicos & compitamanum ad stipem ipsi porrigere, victumque palam emendicare cœperunt. quos tamen amici, rem indigne ferentes, cum neque precibus neque minis à proposito reuocare valuissent, facta

cta manu denique ab hospitali domo
sancti Iacob, iquò sese contulerant, v
armisq; in pristinum academiae diuer
sorium ad sua prosequenda studia re
traxerunt. Ignatius verò tantam eius
modi rerum inuidiam subiit, vt præter
cæteras iniurias & maledicta, falsis et
iam criminationibus ad sacrum Inqui
sitorem semel iterumq; delatus sit.
Is erat ea tempestate Matthæus Ori, ex
Dominicana familia Theologiæ ma
gister, tum eruditione, tum probitate
conspicuis; qui accusatorum fraude
comperta, Ignatium non absoluit mo
do, sed etiam miris ornauit laudibus,
ipsumq; Exercitiorum librum, qui
præcipue in suspensionem crimenq;
vocabatur, tantum abfuit vt damna
ret, vt sibi etiam eiusdem exemplum
Ignatij permissu desumpserit. præterea
absolutionis ac sententiæ formulam,
publici scribæ chirographo & signo
munitam, quam contra iniquorum ca
lumnias, quodcumque opus esset,
proferret, tametsi minus gratum id po
tētibus quibusdam viris fore videbat,
Ignatio petenti concessit. Neque verò
pro

pro Christi nomine solū hac falsæ ac-
cusationis procella defunctus Ignati-
us est; sed eorum ipsorum opera, qui
illum deinde vel maxime dilexerunt,
virgarum quoque publicè periculum
adijt. Mos est Parisijs, in scholasticos
improbos ac seditiosos, ad sanciedam
academiæ disciplinam, hūc fere in mo-
dum animaduertere. Dissimulato con-
silio, ad condictam diem in aulam col-
legij Primarius, magistriq̃ue nodosa
instructi virga conueniunt: comprehē-
sumq̃ue repente noxium, & in medio
confessu nudatum; certo plagarum nu-
mero singuli afficiunt. Id supplicij ge-
nus Lutetiæ tum ad sensum corporis
peracerbum est, tum vero ad ignomi-
niam ac dedecus longe turpissimum,
deq̃ue ipsius loci nomine aula vulgo
appellatur. Hunc igitur cruciatum ac
notam maleficis constitutam, Ignatio
insonti, quòd condiscipulos festis præ-
cipue diebus à schola ad oratorium &
sacra mysteria confessionis altarisq̃ue
traduceret, vehemēter iratus magister
ipse Ioannes Penna parauerat, Iacobo
Gouea Lusitano collegij Primario in
H 3 suam

suam sententiam facile adducto, qui prius
pe qui iam ante priuatim erat infensus
Ignatio, quod familiarem quemdam
suum, Amatorem nomine, seuerioris
vitæ præceptionibus imbuisset, atque
(vt pietatem fere interpretantur homi-
nes) infatuasset abductum à curis ina-
nibus, & iucundo cōuictu amicorum,
atq; à pristina consuetudine. Vt igitur
dicta supplicio dies illuxit; aduentans
iam ad scholas, ab amico fideli mature
monetur Ignatius, ne intra collegij se-
pta utique illo die inferat pedem; con-
citatos in eum esse omnium animos,
pœnas aulæ daturum extemplo, ni ca-
ueat. Ad cuius rei nuntium ancipiti
deliberatione distractus Ignatius, quod
& pro Christi nomine verbera & con-
tumelias perpeti mirificè optabat, &
supplicij apud homines adeo turpis in-
famia, metuebat ne complures è iuue-
tute, ipsius opera iam ad meliora con-
uersos; necdum in bono stabiles, à
sua consuetudine atque auctoritate a-
uocaret, iterque sibi ad alios etiam
deinceps Christo lucrificandos ab-
rumperet; totam rem ad ipsius Gouernatoris
arbi-

arbitrium, iudiciūq; reijcere statuit: quod ille re cognita decreuisset, id ex diuina maximè gloria & voluntate futurum; neque de eiusmodi sentētia vllis amici denuntiationibus precibusve demoueri se passus, quamquam horrēti poenæ imminentis acerbitatem, & renitenti carni vim fortiter intulit: ingressusq; collegium, & recta Goueam petens, nondum è cubiculo egressum, placido ac sereno vultu, & altam animi pacem ac securitatem indicante:

Si mea mihi (inquit) existimationis & incolumitatis, quàm diuinae gloriae, salutisq; animorum cura prior esset ac potior, nequaquam hodierno die pedem intra fines huiusce collegij posuissem. neq; enim antequàm huc venirem, ignarus eram Gouea, quantum è vestra omnium indignatione dedecoris, quàm acerba tormenta me maneant. Sed quoriam nihil omnino mihi vel ad meritum optabilius, vel ad veram dignitatem præclarius duco, quàm Christi Domini causa, tam grauiam, tamq; multa pro me perfuncti, vicissim probra, plagas, mortem deniq; perpeti: idcirco nimirum ad scholas accessi, & vltro memet in tantū & corporis & fama discrimen

men obieci. Verum enim vero mihi non modo
 ad quid votis meis ac desiderio, sed etiam
 quid proximorum rationibus, & sempiterna
 salutis conducatur, caritatis lege considerandum
 est. Multos habeo adolescentes Deo
 beneficio nuper e caeno flagitiorum emerfos,
 ac vix dum auulsos ab improborum pestilenti
 consortio, hos ego vereor, ne si me in tam
 honesto conuentu publice vapulasse consti-
 terit, à meo sermone congressuq; protinus auo-
 uocet infamiae metus; ac proinde, ut sunt flexi-
 biles hominum voluntates, ad eadem illa
 saxa, quibus paulo ante adhaeserant, ingenti
 demonum gaudio, & feruor atatis, & prauae
 consuetudinis astus abripi. Simul etiam
 (verum ut fatear) tui me Gouea, doctoris
 mei Penna me miseret, qui Christianam pietatem
 ac fidem sacramento professi, ceterisque
 ad exemplum iustitiae virtutisque propositi,
 Christi famulum, Christi causam agentem,
 adeo acerbè insectamini. & qui, quae
 poena lex affici iubet eos, qui scholasticos de-
 prauare, magistris illudere, seditiones con-
 flare voluerint, eadem dignum iudicatis eum,
 qui iuuentutem à vitijs, doctores à iurgijs,
 academiam à tumultibus vindicare conatur.
 quae quoniam mecum ipse reputans, non
 leuis

leuis momenti ducebam esse, quamquam cupidus inimicorum odij vel meo sanguine explendi, tamen pro nostra necessitudine deesse nolui, quominus eadem tibi quoque, integra etiamnum re, considerata proponerē. Mibi, ut dixi, pro Christi nomine vexari ac torqueri optatissimum est: iamq; si videtur, sponte ad patibulum pergo. tu, Lutetia Parisiorum, à sanctæ Barbaræ collegio, in eiusmodi causa tale documentum vel pietatis vel æquitatis dari an expediat, pro tua sapientia ac religione constitue. Vixdum Ignatius dixerat, cum Gouea, vir & nitentior concitaretur aliunde, suo opte mitis ingenio, & tum instinctu diuino valde compunctus; illico cœpta damnauit, ac maiorem in modum detestatus est; apprehensumque amicissime Ignatiū deduxit in aulam, quo iam collegæ cū reliqua turba parati conuenerant. Ibi silentio indicto, repente contra omnium expectationem de Ignatii laudibus orationem instituit; viri fortitudinē, innocentiam, caritatem extollens; se ipsum, & cæteros qui innoxio periculū struxerant, vehementer accusans. quā in sententiam cum multa dolēter gra-

H s uiter.

uiterque dixisset, ad extremum obor-
tis lacrymis, ad Ignatii genua procidit,
precatusque delicti veniam, & apud cae-
teros illum in admirationem gratiam
que restituit, & ipse in omni deinde vi-
ta Ignatium & socios precipuo amore
studioque complexus est.

De socijs ad Ignatium adiunctis.

Cap. XXI.

HAsce igitur, aliasque eiusmodi in-
sectationes atque pericula Igna-
tius Christi causa contraxit. attamen i-
dem plurimorum quoque sibi gratiam
ac beneuolentiam optimis artibus pe-
perit. Fuit enim in illo, praeter diuini-
tus infusa charismata, mirum etiam at-
que efficax ingenium & studium ad a-
nimos hominum demerendos. In prin-
cipum amicitias opportune insinuare
se, eisdemque obsequio & submissi-
one tueri; pares facilitate ac suauitate
morum allicere; inferioribus & egen-
tibus, auctoritate, opera, necnon è suis
angustijs etiam pecunia praesto esse; mor-
bo aliquo laborantes vel cum valetu-
dinis & contagionis periculo adire, so-
larique;

lariq̄ue amantiſſimè ; eorum quibus cum viueret, agerétve, vel difficultatem naturæ, & arrogantiam perpeti; vel ineptias ac ſtultitiam, quoad ita res ferret, exſorbere diſſimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium ac voluntatem, quibuſcumque rebus honeſte poſſet, ſemper accommodare ſe ac flectere; omnibus denique in Chriſti gratiam omnia fieri: vbi penitus in hominum ſenſus ac voluntates irrepſerat, tum demum officijs ac beneuolentia comprehenſos occupatoſq̄ue, pro ſuo quemq̄ue captu, ſenſim & caute progrediens, Chriſtianæ religionis & officiij præceptionibus excolebat. Atque hiſ ferme artibus, & ſimul ſanctimonie ac frugalitatis exemplo, multos, vt diximus, à turpi ac flagitioſa vita non modo ad ſobrietatem & continentiam, ſed etiam ad contemptum rerum mortalium, atque ad ſalutaria conſilia Chriſti conuertit. Complures præterea hæreticos, graſſante iam tunc peſte Lutheriana, tempeſtiuis diſputationibus monitiſq̄ue conuiſtos, ad ſacra Quæſitorum tribunalia volen-

len-

lentes adduxit; & cum sancta Romana Ecclesia in gratiam secreta abiuratione restituit. Iam vero, quod ei vel in primis propositum initio fuerat, ut aliquos ingenio doctrinaque praestantes, ad suum institutum ac vitae rationem aggregaret; in id ipsum per Theologiae maxime tempus incubuit; adiunxitque sibi, Deo bene iuuante, iuuenes nouem ex academia vniuersa lectissimos: quorum primus fuit Petrus Faber Allobrox, pago Villareto Gebennensis diocesis humili natus loco, sed egregie pius, quippe qui duodecimo aetatis anno per summum sanctimoniam studium virginitatem Deo vouerat; idemque ad litteras a vita pastorali ductus, tantum ingenio industriaque profecerat, ut eum in locis Aristotelis difficilioribus magister ipse Penna cōsuleret. Hunc igitur Ignatius & studiorum & contubernij communione sibi coniunctum; licet socium gloriosi operis ipso initio destinasset, non tamen continuo illi rem aperuit, neque ad tantam perfectionem impellere cōfestim aggressus est, sed conscientiam

excutere, & in se ipsum quotidie diligenter inquirere primum edocuit: deinde ad totius antea vitæ noxas per sacram confessionem expiandas adduxit: postremo, cum iam Philosophiæ curriculum exegisset, spiritualibus exercitationibus perpoliuit; adeo propensum ad poenitentiam, tantoque animi ardore succensum, vt hyeme summa, concretum glacie flumen Sequanam plaustris impune prementibus, in separata Iacobæi vici domuncula propositas meditationes, & quidem insidens niui sub dio peregerit, sexque ipsos dies omni prorsus cibo potuque abstinerit, in ediam longius utique protracturus, nisi cum, re animaduersa, consultoque suppliciter Deo vetuisset Ignatius. & sanè respondit operi fructus. Cum enim antea in eligendo certo vitæ genere Faber mira animi sollicitudine, variisque scrupulorum molestiis adeo torqueretur, vt præ nimio angore sese in auias abdere solitudines, ibique radicibus herbarum victitare poenæ decerneret; ex hac spirituali exercitatione vocari se vnà cum Ignatio ad
ani-

animorum subsidium non dubie senti-
tiens, tantam est pacem ac tranquillita-
tem conscientiae consecutus, vt ex ve-
hementissima tamquam agitatione ac-
falo, placidum tutumq; portum se de-
niq; nactum esse profiteretur. Ex eodē
contubernio Franciscus quoq; Xaue-
rius nobilis Cantaber, idemq; nō vul-
gari eruditione, quippe qui laurea ma-
gistrati donatus Lutetiae postmodum
publicus Aristotelis interpres extiterit:
quamquam principio ita non studio-
sus Ignatii, vt eius pietatem (vt fit) etiā
procaciter irrideret; tamē viri tum pa-
tientia, tum obsequijs adeo delinitus
est, vt ad illius ductum arbitriumque
sefe omnino contulerit. Hunc & diui-
tiarum affluentia, & viuido ingenio, &
viribus corporis praeferoce, admira-
bili prudentia ac lenitate mansuefecit
Ignatius, in eamque rerum humanarū
despicientiam, & caritatis ardorē pau-
latim adduxit, vt inter ipsa exercitia
spiritualia, tum ad carnis maceratio-
nē quattuor dies ieiunus omnino trās-
egerit; tum vero quod inter iuuenum
gtes desultor eximius, corporis agi-
litate

litate sibi nimium placuisset ; ad eius
piaculum vanitatis, membris valido
fune perstrictis, non sine acri sensu do-
loris, dies aliquot in commentandi o-
randique labore atque attentione per-
sisterit. Hic est Xauerius ille, qui non
multo deinde post, Ioannis Lusitaniæ
regis rogatu, ex auctoritate Pontificis
Romani missus in Orientem, plenus
Apostolico spiritu, tota India mariti-
ma summis laboribus ac periculis per-
agrata, in vltimas Iaponiorum terras
Euangelij lumen primus intulit, atque
ingenti infidelium numero ad Chri-
stum adiuncto, multis claris miracu-
lis, in ipso aditu Sinarum excessit è vi-
ta, Porrò Xauerium & Fabrum imita-
ti sunt Iacobus Laines Saguntinus, qui
deinde Societati nostræ proxim⁹ ab I-
gnatio præfuit, vir de Christiana repu-
blica in primis optime meritus ; & Al-
fonfus Salmeron Toletanus, Græcis &
Latinis litteris admodū eruditus: vter-
que cōfecto Cōpluti Philosophiæ cur-
riculo, Parisiosque partim Theologiæ
causa, partim etiā Ignatij noscēdi gra-
tia profecti, de cuius laudibus iā tū in
Hi-

Hi-

Hispania, constanti hominum sermone multa cognouerāt. Accessit ad hos etiam Nicolaus Bobadilla Palentinus, doctus iuuenis, & philosophiam publice professus in oppido Hispanie Pincia: itemque præstanti indole Simon Rodericus Lusitanus: & post aliquanto, Claudius Iaius, & Ioannes Codurius Gebennenses, Paschasiusque Broetus Ebredunensis, Fabri præcipue item Allobrogis (cuius erat nomen Parisijs celebre) monitis & exemplo permoti. Hi omnes, impulsu planè diuino, cum alter alterius consiliū ignorarent, post exactissimam totius vitæ confessionē spiritualibus exercitijs ab Ignatio perquam diligenter exculti, vehementi quadā spiritus motione sese non quidem in vmbra ac solitudinem, sed in solem ac puluerem euocari ad prælia Domini prælianda senserunt. nec fuit è nouem vllus fere, quin ad propitiandum cæleste numen, eiusque volūtatem suppliciter exquirendam; præter cæteram abstinentiam, & incommoda voluntaria, tridui, vt minimū, totius in ediam sponte pertulerit, nimis

nimis audaci fortasse consilio; nisi eos
 & multorum exempla, & feruor simul
 ætatis ac pietatis excuset. Hosce igitur
 socios Dei beneficio nactus Ignatius
 (quorum tres erant superstites hæc scri-
 bente me, Salmeron, Rodericus, & Bo-
 badilla) quod iam diu moliebatur &
 agitabat animo, re ipsa aggredi primo
 quoque tempore statui t; vt Hierosoly-
 mas Pontificis Maximi permisso repe-
 teret; gentesque finitimas Christiana
 quondam religione præstantes, deinde
 Mahometis nefaria superstitione de-
 ceptas, vel à miserabili errore ad verita-
 tē Euangelij reuocaret, vel certè (quod
 erat proximum) sanguinem ac vitam
 in causa tam pia, tamque gloriosa pro-
 funderet. Neque sane difficile fuit, cæte-
 ros iam sponte currentes, & Dei amo-
 re incensos, in eandem sententiam &
 propositum adducere. & quia plerique
 Theologiæ studia nondū absoluerant;
 ne interim conceptus ardor animi re-
 frigeret, & simul vt ipsorum eo gra-
 tius diuinæ maiestati obsequium esset,
 quo maiorem sibi ipsi necessitatē
 seruitutis ac religionis imposuissent,
 I implor-

implorato beatissimæ Virginis patrocinio, ac sancti Dionysij Arcopagitarum cuius in tutela Parisij sunt, in æde suburbana, quæ Mons Martyrum dicitur sub confessionis & Eucharistiæ mysteria voto sese obstrinxere singuli, emensis Theologiæ spatijs continuo mortalijs rebus nuntium remittendi, atque in paupertate perpetua seruiendi gloria diuinæ, salutiq; animorum: ac nominatim, ad constitutā diem Hierosolymā eo consilio nauigandi, vt in conuersionem infidelium toto pectore incumberēt; palmamq; martyrij studio se captarent. id consilium si qua impediretur, anni circumactō spatio deniq; Romam adirent, suamq; operam summo Pōtifici, Christi Vicario ad spirituale proximorum auxiliū sine vlla vel præmij pactione, vel temporum aut locorum exceptione deferrent. id votum in eo templo vouere ingenti consensu & alacritate, anno post Christum natum M. D. XXXIV. decimo octauo Kalend. Septembris, quo die Assumptionis M A R I A E Virginis anniuersaria gratulatio celebrata.

bratur, idemque votum eodem loco dieque pariter anno proximo ac tertio renouarunt, atque ea res tum ad conspirationem ac vinculum animorum, tum ad confirmandas in suscepto consilio mentes omnium mirifice valuit. Incendebant præterea studium alter alterius omni genere officij & caritatis, duce ac moderatore simul Ignatio, quem omnes vt parentem eundem & vnice diligebant, & valde reuerentur. ac primum spirituales modo apud hunc, modo apud illum agitare cœtus; ibique suauissima de rebus diuinis habere colloquia, & sese mutuo ad Christianam laudem & decus hortari; deinde in studiorum difficultatibus, locisque obscurioribus adinuare inter se, & lucubrationes quisque suas, lumenque doctrinæ & ingenij, cum res exigeret, in commune conferre; præterea inuicem sibi omnibus in rebus adesse certatim; denique à frequenti sacramentorum usu, & assiduitate precandi meditandique, nullo pacto recedere. quibus rebus & varias demou-

num insidias tentationesque, conan-
tiū eos ab incepto reuocare, vicerūt;
& breui tanta coaluere concordia, vt
quamquam è diuersis, nec non in fens
inter se orti nationibus, gratia tamen
superante naturam, intra eosdem alti
parietes, atque adeo ex vno pro-
pemodum omnes vtero in
lucem editi vide-
rentur.

LIBRI PRIMI FINIS.

DE